

Provincia Literară

REVISTĂ DE LITERATURĂ, CRITICĂ ȘI ARTĂ
Director: PAUL CONSTANT

BUSTUL LUI GHEORGHE BARIȚIU
Ridicat la Sibiu în fața palatului Asociațiunii culturale „Astra“.

SUMARUL :

Problema tineretului și demagogia literară . . .	Dr. I. Popescu-Sibiu
Epigrame	Cincinat Pavelescu
Nud	Ioan Focșeneanu
Invingătorul	Mircea Alexiu
Danilache moralistul	Paul Constant
Mens totius natural	† Savin Constant
Cântec	Paul Constant
Trenul de 23 ³⁰	Celestin Catrinariu
Cronica Literară	{ Licu Pop { Paul Constant
Cronica Teatrală	Mircea Alexiu
Conferințele Astei	Dr. I. Popescu-Sibiu

Costul abonamentului pe anul 1934 este de lei 100.-

Pentru institutiuni, lei 200.

D-nii abonați din Sibiu pot achita abonamentul prin D-l Ionel Baci droguist, Sibiu, Str. Regina Maria.

Problema tineretului și demașia literară

Cu multă îngrijorare trebuie să recunoaștem, că viața noastră spirituală se desfășoară la nivelul unor frământări cu posibilități — din ce în ce mai slabe — de realizare, a unor înfăptuiri cu caracter constructiv, durabil. Nici când valorile sociale n'au fost într'o atât de largă măsură prinse în jocul comod și inuman al năzuințelor individualiste, cultivate de puternice nuclee (politice, literare, artistice etc.) — de exploatare totală a acestor valori. Nu vom insista asupra genezei acestor nuclee egocentrice „creatoare“ de curente, de „școli“, de concepții și programe, nu vom analiza cauzele slăbiciunii celor bine intenționați și nici condițiile cari au oferit întreaga libertate și atotputernicia organizației de exploatare ai zădușimii vieții noastre sociale de azi. Menționăm doar prea cunoscutele consecințe ale activității acestor adevărate „focare“ spirituale cu năzuinți de disoluție a structurii și vieții realităților noastre sociale; le constatăm cu toții, le trăim: *perimarea tuturor valorilor sociale obiective și dislocarea acestor valori*, de unde haosul, desorientarea și contradicția până la absurd, condiționând frământările sterile ale năzuințelor noastre sociale.

Intr'o asemenea ambianță spirituală, favorabilă tuturor desaxărilor morale și materiale, este nevoie să-și caute sprijinul efectiv și orientarea sănătoasă, nu numai sufletul tineretului, ci și acela al întregului cadru social. Intr'o asemenea ambianță spirituală — nu de mult — câteva gloanțe a unor elevi au pus în discuție, cu toată greutatea, cea mai urgentă problemă a oricărui neam, aceea a tineretului. S'au mobilizat — la „glasul“ acestor gloanțe — toate forțele noastre morale, spre schițarea unei căi sigure de orientare a vieții tineretului nostru. Profesorii, părinții, instituțiunile de cultură, resorturile ministeriale, medicii, scriitorii, preoții, întreaga presă etc. etc. — toți s'au întrebat, și-au fost întrebați: care să fie cauza actualiei crize morale a tineretului și care ar fi calea lui cea mai nimerită?

Toți s'au bazat pe ce-au constatat de ani și-au tolerat fie neputincioși, fie cu nepăsarea, cu lipsa de responsabilitate caracteristică celor ce-și văd de buna stare a lor și a lor săi. Toți factorii vizați au început astfel să treacă la acțiune, după obicinuitele și prea perfecționatele noastre moderne și ...civilizate metode de rezolvare a marilor probleme: campanii, înfierări, insulte, proteste, interviewuri luate somităților juridice, medico-legale, psihiatrice, câtorva literați avantgardiști, și editori — și în sfârșit câtorva elevi de liceu, șefi de clasă. Toți și-au spus păsul și părerea, acuzându-se reciproc: părinții au acuzat școala, profesorii; aceștia au găsit — din contră — responsabilă familia, părinții; și unii și alții au acuzat apoi politicianismul, statul, acesta a asvârlit însă întreaga răspundere asupra editurilor și literaților pornografi, cari — la rândul lor au găsit — în sfârșit — că întreaga răspundere cade asupra familiei, școlii și statului.

Și astfel s'a închis un cerc vicios în cadrul căruia problema tineretului, alături de celelalte probleme vitale — a fost zvârlită precum o minge — de acolo acolo, fiecare — din cei acuzați — căutând să câștige partida apărându-și interesele și sacrificând o rezolvare durabilă și cinstită. Dar o asemenea rezolvire presupune existența unui suficient bun simț, al unui egoism mult mai redus și-al unui sentiment de responsabilitate care ar fi oglindit partea fiecăruia de contribuție în crearea și întreținerea acestei stări turburi cu sumbre perspective... Or, din lipsa sau prea slaba intensitate a unor asemenea forțe morale (considerate... demodate) — întreaga grijă a factorilor responsabili față de semnele simptomatice cari au izbucnit în viața tineretului — s'a manifestat prin câteva circulare de reglementare a cititului și frecventării cinematografelor, — și prin instituirea unei cenzuri de câteva săptămâni, aplicată de elemente nepregătite și căzută deci în inutil atât prin slăbiciunea ei cât și prin forțele financiare ale celor păgubiți în interesele lor. Dar, cu fraze „circulare“ și cu elemente nepregătite cea mai bună intenție cade în ridicol; vorbele străine de realitate și oamenii din afara realității sau insuficienți, întotdeauna au compromis ideea oricât de frumoasă ar fi fost. Ori *nu poți avea respect și încredere în cuvântul și'n ființa omului lipsit de putere creatoare a unei înfăptuiri obiective și de interes colectiv, superior.*

Gravele carențe posibilităților noastre de realizare le mascăm prin cultul deosebit al verbigerăției rostite și eterni zate în... dosare voluminoase. Spre aceiași liniște a rafturilor a tins și întreaga problemă

a tineretului. Totul a reintrat în... normal : tinerii criminali în pușcărie, organele executive ale statului și-au reluat migăloasele descifrări ale neconținuter procese, fraude și probleme financiare, economice politicianismul de vre-o 18 culori și continuă opera demagogică de soluție a oricărei încercări de consolidare a valorilor sociale în afara partidelor politice, iar literații continuă a-și vedea de afacerile lor literare financiare. Și astfel tăcerea, uitarea s'a așternut, oferindu-ne iluzia liniștei inerente intrării în normal a lucrurilor.

Sufletul tineretului a rămas deci iarăși singur în căutarea, dibuirea lui prin hasul atmosferei sociale din sânul cărei a, respectate și neatinse — precum un tabu — au fost numai miasmele de toate proveniențele : politice, literare, de moravuri etc.. Sufletul tineretului continuă deci a se sbate între cei doi poli ai vieții noastre sociale : *incapacitatea slăbăciunii factorilor de execuție și demagogia elementelor de creație.*

* * *

Din întregul aspect al acestui joc trist — și nu lipsit de urmări nefaste vieții noastre sociale — cu care ne-am obișnuit să desbatem și să rezolvăm problemele vitale existenței noastre spirituale, vom insista asupra atitudinii bizare pe care au luat-o unele proeminenței ale scrisului românesc modern.

Am urmărit — cu cel mai larg spirit de obiectivitate — întreaga argumentare pe care o desfășoară zi de zi prin presă, conferințe, anchete și interviewuri — literații, a căror produse de creație au fost învinuite de a fi oferit o largă contribuție rătăcirii morale a tineretului nostru. Din vasta lor argumentare nu se desprinde în ultima analiză decât aceiași țesătură modernă, și totuși banală, a mușamalizării unor adevărate fraude spirituale, întru apărarea intereselor cu totul străine adevăratelor surse de creație estetică.

Intr'adevăr, cu ajutorul unei deosebite tehnici oratorice sau scriitoricești, animând o verbigeratie, a cărei sterilitate (bine înțeles numai în ceea ce privește rosturile noastre sociale) o ascundea, fie farmecul talentului, fie grosolanția înjurăturilor de periferie — literații vizați au dat dovadă de aceiași abilitate demagogică cu care ne-au obișnuit politicienii — și a căror „roade“ nefaste, le gustăm cu prisosință.

Dar să analizăm puțin însăși principiul de bază al apărării ce-au ridicat-o literații noștri improcesuați. Este principiul uneia din cele mai

însemnate și vechi probleme estetice : problema raporturilor dintre fenomenele creației estetice și structura morală a societății. Nu avem intenția unei desbateri ample a problemei ; ne vom limita doar la evidențierea felului *interesat* (nu interesant) de cum s'a interpretat și exploatat această problemă socială și estetică. Intre cele două teze clasice extreme ale problemei : arta deține o funcțiune socială și arta este, din contră, mai presus de celelalte realități sociale — literații interesați și-au ales teza artei pentru artă : arta *nu trebuie* să fie împiedecată în avântul ei, arta nu poate avea un rol de „guvernantă“ dând orientare valorilor sociale, ocupându-se, bunăoară, cu educația generațiilor tinere, — arta este liberă și trebuie să fie liberă, etc. etc.

O concepție frumoasă a artei, dacă nu ar servi ca armă de apărare, și mijloc de satisfacere a unor interese de duzină. Dar într'o epocă în care cele mai frumoase idei, concepții, sisteme, cele mai bine intenționate legi sau programe *sunt compromise nu de vremuri, ci de oameni*, spre satisfacerea excesivelor și anarhicelor tendinți mișunând în cadrul unui egoism ieftin și antisocial, nu se putea să scape celor talentați în ale literaturii — o asemenea sursă (a concepției artă pentru artă potrivită vocației lor). Și aceasta întrucât este singura sursă — oferindu-le însemnate venituri, deci posibilități de trai comod — în vremurile acestea de criză — sacrificând idealismul, valorile morale ale existenței noastre morale, ca neam, ca stat.

Ori, această prea bine cunoscută exploatare a concepției despre artă, conferă stigmatul de demagogie întregii campanii ce-o insinuează zilnic, unii fruntași ai scrisului românesc, în sufletul nu numai al tineretului, ci și în cel al întregii noastre opinii publice.

Caracteristica demagogiei se știe, că se reduce la contrastul — de care ești *conștient* — dintre afirmațiile ce le faci și realizările celor ce afirmi. Contrastul dintre promisiuni și realizări, dintre idee și echivalentul ei concret. Și-acest fenomen constituie punctul central al apărării ce-o etalează literații moderni. Intr'adevăr :

— să susție că faci artă de dragul artei, când știi prea bine c'o faci de dragul unui venit material și moral ;

— să susții inexistența unor norme sociale ale operei de artă, când știi prea bine că, indiferent dacă ai talent sau nu, trebuie—și este suficient pentru o lansare și consacrare — să-ți conformezi inspirația și scrisul, normei banale obsedante a trivialului erotic și-al vulgarului abject, ce ți-l impune... editorul din considerațiuni orice altă cari lansează marfă.

— să susții, că inspirația ți-a fost condiționată de frământări spirituale—moderne, de o criză sufletească deosebită, când prea bine știi că 'n realitate o criză financiară te-a determinat și-ți vinzi talentul pe-un preț ridicat (similar celor al obiectelor de lux sau al stupeficientelor mult căutate) — însămnă organizarea conștientă — și din acest motiv criminali — a unui vast sistem de disoluție a structurii sociale, de fraudă spirituală.

Când, în timp ce faci apologia libertății artei mai presus de celelalte realități socială cu care arta n'are nimic comun,—și totuși, știi prea bine, că opera de artă are o geneză organică (biologică) și socială, iar după ce-ai elaborat-o în loc s'o semnezi singur și s'o asvârli în foc—o împui societății, cu reclame și toate mijloacele lor atracție,

— când susții, că literatura nu are nici o influență asupra structurii morale, sufletești a individului și a societății, dându-ți prea bine seamă :

— că, cea mai principală armă—și poate singura specifică omului —este tocmai cuvântul scris sau vorbit,

— că, propaganda concepțiilor politice, științifice etc. se face prin scris și conferințe,

— că, mentalitatea opiniei și moravurile le crezi și le orientezi limbajul,

— că, dela cuvânt la imagine și dela imagine la acțiune (reflexul ideo-motor), este o continuitate perfectă (când nu se întrepune un obstacol)— de unde cea mai periculoasă modalitate de atentat la bunere moravuri, știindu-se prea bine de adâncile modificări — în bine sau în rău- ce le face citirea unei cărți sau ascultarea unei conferințe. — Știind toate acestea și totuși să persisti în ipocrizie, însămnă cramponarea parazită și demagogică în însăși miezul uneia din cele mai importante probleme sociale, aceea a artei.

Am schițat doar canavaua pe care se brodează majoritatea creațiilor noastre literare, și din care se desprinde existența aceluiaș oportunisem ce-l găsim în orice domeniu de manifestare — din lipsa de restricțiuni — un specific și grav proces al mediului nostru spiritual de azi.

Considerându-se astfel „plutind“ de-asupra valorilor sociale obiective și subiective, deci sustrași oricărui sentiment de responsabilitate în orientarea acestor valori, majoritatea literaților și personalităților noștri—în complicitate cu unii editoria s'au organizat în adevărate

nuclee focare, în jurul mai ales al revistelor sau marilor cotidiene — și nestingheriți în numele pretinsei și prea sfintei „libertății“ a artei pentru arta... de-a te'mbogăți—continuă a-și vedea de afacerile, mărfa literare.

Continuă a revărsa germenii tuturor desaxărilor morale individuale și colective, incitând și orientând năzuiețele inferioare — pe cale de erotizare până la obsesie — spre o disoluție a echilibrului psihologic și biologic individual și social.

Și'n fața acestor atitudini — nu din cele mai demne — ale celor nevoiți să se căpătuiască pe calea scrisului, factorii noștrii executivi s'au redus la răspândirea câtorva circulare și ordine către părinți, profesori și elevi: „să supraveghiați ce citesc copiii și elevii“..., — „i ordin să nu citiți cutare și cutare carte“...

Intenții bune însă lipsite de cea mai elementară eficacitate, ca și când bunăoară s'ar da ordin circular: „să nu vă imbolnăviți de cutare și cutare boală“... în timp ce s'ar tolera întreaga libertate germenilor și condițiilor de infectare.

Credem deci, că nu numai măsuri de restricțiune a libertății tineretului, ci în primul rând *măsuri de asanare a mediului spiritual în care trăește și circu ă acest tineret*, deoarece ori cât de curat ai fi, dacă zaci sau treci prin mocirlă te murdărești. Considerând, că *nu tineretul este putred, ci mediul în care trăește* cauzele simptomelor gravei desorientări de care dă dovadă, sunt deci în afară, în ambianță. Incât persistând pe deoparte slăbiciunea și incapacitatea organelor de conducere, de execuție și pe de alta tendința de exploatare și de meschină eronată atitudine a celor creatori de mentalitate și curente — și 'n acest sens literatura deține locul cel mai important și cu multă răspundere — sufletul tineretului va fi din ce în ce mai adânc mistuit de procese de desagregare morală și intelectuală.

Ori, tolerând neputința factorilor de răspundere și demagogia celor creatori de atmosferă spirituală, nu mai avem dreptul la înfierări și la proteste deoarece apar caraghioase și nu pot produce decât desamăgire, deprimare și scârbă.

Dr. I. POPESCU-SIBIU

Epigrame

APARENȚE

Atâta frumusețe ideală
Sub aparențe vane se ascunde :
Eu când evoc Veneția reală
Simt că iubesc imagina-i din unde.

*

Marelui N. Titulescu,
care-mi făgăduise....

Admir înaltu-ți șir de glorii
Dar în postumele-ți memorii
Precum d'atâția ani sustii
De-o fi talentu-ți să mă poarte
Ar fi dovadă că îți ții
Cuvântul, numai după moarte !

*

Răspuns la o epigramă D-lui C. Argetoianu, Ministru de Finanțe, când i-am cerut să mă numească la Curtea de Conturi.

Numai un decret la dame
Se rezolă 'n epigrame:
Tu, zorit s'ajungi la Curte,
Mă crezi dămă și-mi faci curte.

C. ARGETOIANU

Ești prea puternic, duh ai berechet,
Și ești iubit de regi ca și de dame:
Dar eu te rog, în loc de epigrame,
Că mă pricep și eu — fă-mi un decret.

CINCINAT PAVELESCU

Nud *)

*Ai pus palmele mici, scut în soare :
Il văd scăldându-se 'n sângele tău
Ca o mreană de aur sau sămânță de zeu,
Ca o iute și aurorată ninsoare.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
*Gol, piciorul în sandala ierbii ude,
Te 'nfiori ca de un demonic sărut ;
Staminele raze-ale trupului se ascut
Cu sânii, două roduri de lumină, crude.*

ION FOCȘENEANU

*) Din volumul de poeme „In sus“.

Invingătorul.

—...Crede-mă dragul meu, Palade mi-e urât cum nu-ți poți închipui; de altfel, dacă nu ar fi fost poziția lui socială, n'aș fi conceput să trăesc o clipă cu el. Președinte de Tribunal! Ei! Da! deși zâmbești cu ironie, te rog să fii convins că numai vanitatea, orgoliul, m'au ținut legată de acest om. Sunt atâta de mândră când trec în tovărășia lui pe lângă voi toți, pe lângă întreaga lume, când simt distanța ce se 'nterpune între noi și rest, încât mă socotesc stăpână peste întreg vâlmășagul acela de oameni, ce-mi par atâta de mici în târgul acesta, unde plutește numai ură și invidie. Un suflu de măreție mă poartă pretutendeni și numai atunci uit de prăpastia săpată între mine și el, uit că ne despart mai bine de două decenii. Vezi tu Darie, încă de pe vremea când imi depănam copilăria pe băncile școlii, când visurile mele abia se țeseau, năzuința mea era numai mărire, stăpână temută, poruncitoare, orgolioasă, dornică de tot ceiace m'ar fi putut ridica din mijlocul unor oameni chinuți de lipsuri. Doream toate acestea, — așa cum dorește călătorul insetat să îmbrățișeze izvorul furișat în colțul pădurii, — în nopțile mele de veghe, când pretutendeni stăpâna tăcerea neagră, cobitoare, adâncă, ca un suflet pustiit, unde nu putea încolți nici încredere, nici dragoste.

Nu știi de ce, în pragul copilăriei, nimic nu m'a îndepărtat de visul meu. L'am purtat neconținut cu mine, i-am dat fărăme din sufletul meu, l'am crescut odată cu mine, l'am trecut dincolo de rațiune, mi l'am făcut un mit. Am încercat uneori să mă desprind, să-mi purific conștiința, zadarnic, umbra aceluiași mit mă urmărea mereu.

— Și dacă visul de odinioară s'a realizat, dacă omul căruia, din convingere i-ai devenit soție, nu-ți cere nimic alt decât o dragoste curată, nu înțeleg de ce strădania ta nu se îndreaptă numai și numai către cămin, când știi prea bine că mângăerile tale, iubirea ta curată, pot odihni un suflet sbuciumat de muncă istovitoare.

De atâtea ori te-am rugat să mă uiți, să vezi în mine un străin ca ori care altul. Gândește-te că nu e cu puțință să lupt împotriva unui crez, care se confundă cu însuși viața mea.

Cum aş putea răsplăti un om în chipul acesta, sub îndemnul căruia îmi croesc viitorul ! Nu, mi-e groază să mă gândesc la acest lucru ; nu vreau să cred, că tocmai eu aş putea biciui fără milă sentimentul unui om, ce nu mi-a precupețit nici când încrederea.

Nu pot, nu-mi este îngăduit să te iubesc altfel decât o soră. Am respectat totdeauna în tine femeia și nu am cutezat o clipă să port gândurile mele dincolo de rațiune. Mi-aș simți sufletul întunecat, nu aş mai putea trăi cu mine însumi, atâta timp cât pornirile năvalnice ar triumfa. Nu caut și nu voi căuta niciodată să fiu învingătorul aceluia ce nu se poate apăra.

Dacă ții cu adevărat la mine, așterne zăbranic peste visurile tale bolnave, visuri, pe care realizându-le, m'ai asvârli într'o prăpastie ce nu o năzuiesc. Stai cu tine de vorbă și caută de te convinge că un om, ale căruia sentimente se ridică d'asupra întregului vălmășag de patimi, nu poate merge pe un drum șovăelnic, către o răspântie unde stau înfrățite slidarea și mârșevia. Prefer mai degrabă să dobor soarta, decât să îngenunchi în fața ei. Peste epave nu am trecut și nu voi trece.

Se așterne tăcere. Dăre de lumină se profilează pieziș pe fața Elvirei, unde roșul de carmin conturează decorativ paliditatea, estompând întreaga-i figură, marcată de negrul ceacănelor din jurul ochilor. E un amestec bizar de culori, patinate de o semiobscuritate discretă, care infioară, sbuciumă și înduioșează. Două lacrimi, ca două picușuri de lumină, se furișează repede d'alungul chipului, se strecoară neobservate spre bărbie, se fugăresc spre sân. Sunt limpezi ca și sufletul acesta chinuit, peste care se 'ntinde furtună, cași sufletul acest singularic, pierdut într'un furnicar năvalnic.

În picioare, rezemată de bufet, frământându-și nervos mâinile, privirile țintesc fără voie, prinse într'o fixitate continuă, pe judecătorul Darie. Se simte pierdută, cu sufletul nimicit de povara unei dureri ce nu și-o poate stăvili. Vrea ceva, dar nu știe ce anume ; ar vrea să vorbească, își simte respirația tăiată, prinsă într'un vârtej, în care mișcărilor șovăesc... Ar vrea să'nfrâneze sbuciumul lăuntric, și sufletul să pară mai puțin destrămat, dar ceva ce nu-i aparține o stăpânește, o frământă, o chinuie.

Nu-și poate lămuri ciudățenia acestui magistrat care-i datora, în jună parte, orânduirea unei situații mai presus de năzuințele sale. Cum a putut uita, că numai în urma stăruințelor ei fusese numit stagiatar la urban, că notarea a putut fi atâta de minunat făcută numai sub influența sa, că dacă astăzi Palade întrevedea în el un om de nădejde și de viitor, e rezultatul discuțiilor sale neconținute, în care Darie l putea spiritualizat.

Și acuma, când aștepta în taină clipa supremei bucurii, acest copil răsfățat, cu a cărei soartă se putea juca, tocmai el să biruie pornirile ei năvalnice, dorința neînfrânată a unei iubiri tinerești, peste care ținea să pună stăpânire, ca un bun și demn custode.

Cum putea cineva nimici un vis ce-o purta de atâta vreme într-o lume de basm; cum putea omul acesta să nu fie induplecat de lacrimile și suferințele ei!

Sbuciumul acesta, frânturile de vraje petrecute aieva, năzuința, speranța, toate pun stăpânire pe ia, toate îi măcină, clipă de clipă, voința. Sunt momente când încolțește în sufletul său dorința nimicirii, pentru a-l ști numai și numai al ei. Ar vrea să-l sfarme și'n urmă să-l înlănțuie biruitoare, prinzându-i capul la sân, așa cum își făurise de atâtea ori în nopțile de veghe, când întunericul îi învăluia și sufletul și conștiința.

Astăzi, mai mult ca ori când, se simte atâta de stingheră, cu sufletul atâta de pustiu lângă omul ce și l'a ales de tovarăș în viață, când știe prea bine că tinerețea ei se va irosi zadarnic în preajma acestui magistrat învechit, pe care nimic altceva nu-l mulțumește ca partidele de table, ținându-l locului până către miezul nopții. Și cum ar putea să nu se țese în preajma ei numai tristețe, când năzuința acestui om nu e decât mese îmbelșugate, îmbiate de vinațuri renumite, când în jurul său discuțiile se aprind cu hecotombe de injurături, când nici o clipă nu s'a simțit mângăiată în singurătate ei, atunci când pustiul pune stăpânire peste tot ce era vraje de tinerețe, peste tot ce era nădejde de mai bine!?

Câte seri nu stătuse cu ochii prinși de lacrimi așteptându-l! De câte ori, gura aceia îmbăcsita de băutură, alipinduse de ea, nu-i sângerase sufletul, de câte ori gândurile ei nu prindeau să contureze vedenii dintr'o lume venită de aieva, dintr'o lume de care se simțea neconținut apropiată, ea, căreia un pătrar de secol de viață nu-i dăduse nimic alt decât tristețea singurătății, când fiecare minut i se părea o eternitate!..

A purtat opt ani o luptă crâncenă cu ea însăși, a suferit nădăjduind că va putea învinge cândva, s'a mângăiat cu speranța că omu acesta, rătăcit de calea cea dreaptă, se va convinge singur într'o zi, că nu-i poate fi îngăduit să chinuie și să împrăstie numai suferință în sufletul său sbuciumat, care aștepta, ca un balsam alinator, o vorbă de mângăere, o privire caldă, o desmierdare de copil sburdalnic, atunci când pretutindenii plutea frământarea și amărăciunea unui om însetat de vraja iubirii.

Și cine oare ar putea-o condamna pe ea, că după atâția ani de așteptare, înfrățiți cu frământare și suferință, răsărind în preajma ei judecătorul Darie, nu a putut stăpâni nici voința, nici simțurile!? A fost o revoltă de o clipă, o luptă cu sentimentul regretului, din care a isbândit iubirea ei nărăuită. Dragostea s'a înaripat zi de zi, a crescut neconținut, risipind pustiul ce se întindea în preajma ei; ia deșteptat năzuința unei iubiri curate, așa cum o țesuse în nopțile de veghe, când o îmbrățișa numai și numai pustiul.

Din nou prinde a se 'ntinde tăcerea...

Picușurile de lumină drumuiau tot mai des și fața și sufletul Elvirei. Iși simțea puterile topite într'o luptă dată inegală, cu atât mai mult cu cât nici când nu se îndoise de isbândă.

Iși lăsă trupul istovit pe scaun, își razimă coatele de masă, prinzând capul între mâini, și pleoapele se lăsară repezi peste ochii prinși de lacrimi, peste ochii ce închideau ca într'o criptă, imaginea unui vis muribund.

Lacrămile acelea mari șiruite d'alungul feții, suferința unui suflet chinuit, păreau că prind să 'nduplece pe Darie. Mila căta să se furișeze în conștiința sa, să-l înălțuie, să pună stăpânire pe tot ceiace e omenesc. Se simțea crispat, cu neputință să facă o mișcare. Și gândurile prindeau să se depene încet, încet tot mai aproape de ceiace'l inconjura. Ar fi vrut să stăpânească situația, să pară indiferent, ceva însă îi străvilea voința, simțurile, cugetul. Se luptau invizibil în el două sentimente, ce căutau să se 'nvingă unul pe altul, ce-l măcinau neconținut.

Când lupta părea mai înviersunată, când își simți înstărite puterile și când frământarea începuse să diluieze sentimentul de milă, Darie, hotărât, fără să șovăiască în fața primejdiei, rupse tăcerea.

— De ce cauți Elvira să te răpui tu singură, de ce te lași

înfrântă de pornirile tale năvalnice, supuse mai mult capriciului, și nu încerci să te birui, să te recâștigi. Coboarâte în adâncul conștiinței tale și regăsește pe tine cu puritatea sufletească din vremurile copilăriei. Trăește cu 8 ani în urmă și călăuzindu-ți pașii după sufletul de atunci, vei recunoaște singură abisul spre care tinzi să te 'ndrepti.

Sunt lucruri care isvorăsc din exuberanța unui moment nehibzuit, ne legat de noi sufletește. Și cu toate acestea uneori ceva invizibil temperează pornirile năvalnice, ne înfrânăm, dominăm. Uneori totul e legat de temperament, de cele mai multe ori însă primează calmul judecății. Incearcă și te învinge și vei vedea mâine, într'o zi, cât de împăcată vei fi cu tine, biruitoare.

— Nu, hotărât nu! îi stăvili vorba răspicat. E cu neputință ceiace tu socotești că e atâta de ușor de înfăptuit. Uiți cel mai elementar lucru, cauza determinată, ceiace atâția ani de arândul a nimicît aci în sufletul acesta frământat. Dacă ai judeca nu prin prisma unei temeri nelămurite, dacă judecata ta ar fi dreaptă și omenească, sunt convinsă că nu pe mine mai găsi vinovată ci pe el. Cum ai putea să te 'ndoiești de acest lucru, când opt ani nu am făcut decât să lupt cu mine, să mă înșel neconținut, să caut să nimicesc inoiala cu urâtul singurătății?! Și acuma îmi ceri tu să fac acelaș lucru, pe care l-am făcut atâta amar de vreme, să-l fac acuma când nimeni și nimic nu mă mai poate înturna din drumul ce singură mi l'am hărăzit! Cât mi-a trebuit să ajung aci, câte lacrimi nu mi-au împânzit ochii în nopțile de veghe, câtă neliniște m'a stăpânit tot timpul, desigur nu te-ai întrebat!

Ai crezut că pornesc pe un drum șovăelnic dintr'un capriciu, cât timp vroiesc să-l străbat din convingere. Ce ușor se judecă un om, ce ușor poți asvârli oprobiul asupra lui, fără să cauți să pătrunzi cât de puțin de unde a isvorât această stare de fapt. Invinovățim și ne credem îndreptățiți să ne irijem în moralisti, atâta timp cât nu am pătruns întregul vârtej de patimi ce ne'nconjoară.

Judecata mea a fost limpede, neîntinată de patimă și capriciu. Starea aceasta sufletească a isvorât din suferințele pe care singurătatea le-a drumuit, chiar împotriva sentimentului, care poate îmi poruncească uneori contrariu.

Atâția ani petrecuți în preajma ta m'au adus astăzi la hotărârea pe care o găsești copilărească. Imi ești drag așa cum nimeni nu mi-a fost, și de tine se leagă de aci înainte toată fericirea, toate nă-

zuințele mele. În tine văd un simbol, un țel, în el văd prăbușirea. Aș vrea să te văd pe tine, omul milos, omul cu sufletul curat, netârât în mocirlă credinței de azi, cum m'ai putea îndemna să continui drumul acestă primejdios, unde nu se întrevede nici o licărire de speranță.

Dacă odinioară am fost stăpână numai pe dorința de mărire, astăzi mai mult ca ori când aș vrea să fiu jos, jos de tot, însă mulțumită. Această dorință nesăbuită de mărire m'a tărât în besna de unde nu se mai poate nădăjdui nimica. Și dacă astăzi am văzut în tine omul visat în clipele de frământare, dacă în tine întrevăd renașterea mea sufletească, de ce cauți tocmai tu, ce te-am socotit atâta de apropiat de mine, să mă judeci prin prisma unor vederi ce nu-ți aparțin. Te vreau așa cum te-am făurit în mintea mea chinuită, d'asupra miicimilo de suflet, d'asupra intrigilor, d'asupra meschinăriilor și desfăului.

— Nu știu de ce nu cauți să te convingi că ceiace-mi ceri e cu neputință de indeplinit, chiar dacă aș recunoaște că ai dreptate. Te cred că suferi, te cred că îmbrățișezi zi de zi sbuciumul unui suflet stingher, trebuie însă să înțelegi că nu-mi pot îngădui să trec peste conștiință, smulgând un sentiment ce face parte integrantă din mine. Pornind pe drumul hărăzit de tine, pașii mi-ar fi șovăitori, asemeni orbului ce poartă pretutindeni întunericul fără de sfârșit. Gândește-te, că părinții mei, țărani curați la suflet, în bordeiul sărăcăcios unde am crescut, m'au învățat, prin pilde reale, u'birea aproapelui; au înrădăcinat în mine—până la uitarea de sine—recunoștiința și respectul față de cei ce-mi poartă de grijă. Obijduiți de stăpânire, luptând din greu cu nevoia, niciodată nu i-am auzit murmurând împotriva cuiva. Și acuma vii tu și-mi ceri să uit bunele sfaturi învățate dela cei care m'au ridicat, în frica lui Dumnezeu, cuatâta trudă, dându-mi din sufletele lor neîntinate tot ceiace au avut mai bun!

— Precepte, veșnic precepte. De atâta vreme aud acelaș și acelaș lucru, visuri țesute de firul amintirilor. Uiți însă că ești tânăr ca și mine și viața își reclamă drepturile ei. Aceasta e realitatea în toată goliciunea ei, nu aceia pe care tu cauți s'o mistifici, prezentând-o nvăluită de precepte.

M'am căutat atâta pe mine cea rătăcită, încât astăzi când mă regăsesc, sunt mulțumită că-ți pot împărtăși ție toată dragostea mea, așa cum numai eu am țesut-o în clipele de veghe, când trăiam numai și numai cu mine. Te 'ndoești de viața searbădă, incoloră, pe

care o duc în preajma lui Palade? Te 'ndoești că nu eu sunt vinovată dacă astăzi voința nu mi mai aparține, dacă în jurul meu văd prăbușirea? Nu eu sunt aceia care a ucis pe Elvira de altădată, ci el, felul lui de a înțelege viața, felul lui de a vedea în mine ceva necesar, pe care-l întrebuințezi numai la nevoie. El a măcinat în sufletul meu iubirea, respectul și mila; el m'a asvârlit în lumea visărilor, în lumea închipuirilor, în lumea năzuințelor neînsuflețite, în brațele necunoscutului. Noptile de sbucium ce le depănam așteptându-l, șiragurile necentenite de lacrimi, indiferența, hecatombele de înjurături, duhoarea aceia de băătură, ele m'au pervertit, ele au nimic în mine regretul și mila. Palade m'a târât aci unde mă vezi, el mi-a călăuzit pașii spre tine, spre o altă viață. Pe măsură ce și-a apropiat patima, pe aceiaș măsură s'a depărtat de mine.

Acuma, când s'a prăbușit credința, nădejdea, tot, crezi oare cu puțință o reînnoire a unei stări nenorocite, când fiecare clipă nu face decât să mă destrame sufletește?! Nimic și nimeni nu mai poate stăvili mersul firesc al firii; dacă astăzi tu vii și condamni ceiace este drept, ceiace e evoluat în afară de mine, să fi sigur că toată strădania nu slugește la nimica. Nu vei fi tu astăzi, va fi un altul mâine, sau în altă zi, căci o convingere, o hotărâre isvorâtă dintr'un simț al realității, nu pot fi abătute din drumul lor.

Condamnă Darie, dar condamnă pe adevăratul vinovat, pe acela care a făcut din mine o femeie svârlită în voia soartei, o femeie pe care a crezut-o fără suflet, fără sentimente, fără voință, așa cum întâlnește atâtea în calea lui.

Darie părea prins în vârtejul unei lumi ce nu-i aparținea. Eră el și totuși nu se recunoștea. Iși ridica mână fugar spre ochi, ascunzând șovăelnic o lacrimă ce se prinsese sub gene. Simțea cum sbuciumul își croește drum cu deasila și nu-i dădea răgaz să mai cuvânte.

Prin fereastra deschisă, vântul de toamnă șueră printre ramurile desfrunzite, cernând în văzduh ultimele frunze ale unei toamne muribunde.

Toamna aceasta târzie, cu șueratul ei trist și melancolic, îi prindea sufletul într'un furnicar ciudat, pe care-l simțea sporit cu fiecare clipă strecurată. E într'o continuă frământare de nervi, când fiecare clipă i se pare o viață, când simte peste tot locul plutind ura, năvala unei conștiinți prinse într'un joc primejdios.

Ar fi vroit să vorbească, ceva însă îl oprea, îi topea puterile, îi îneca vorba. Uneori ura părea a învinge; în clipa aceea numai cu o săgetare ar fi vroit să nimicească această destrămare sufletească,

Se ridica, pornea hotărât să se învingă singur, și cu toate acestea, ceva invizibil, pe care-l simțea atât de aproape de el, îi pune stăvilă pornirilor, îi mistifică voința. Se simțea sugrumat de răsuflări greoaie și întretăiate, de o teamă nelămurită ce se 'ntindea în jurul său și lua proporții fantomatice. Niciodată mâinile nu i s'au părut atât de lipsite de întrebuițare ca acum, când fiecare mișcare i se părea stângace și de prisos.

În acest furnicar, în care nu se mai putea regăsi, mintea se depăna aiurea, cu ani în urmă, la simplitatea satului de unde pornise.

...Își vedea copilăria chinuită de nevoile unor părinți săraci, care se străduiseră, muncind din greu, să-l poată ține la învățătură... Pășea apoi mai departe pe drumul vieții, când o parte din țelul făurit și-l atinsese. Îi apărea munca din care-și făcuse un crez, simțământul datoriei, cinstea, respectul neprihănit ce-l datora tururilor aceluia ce l'au pornit pe drumul idealului... Și ca un vârtej îi prindea capul și acum, cași atunci cu atâția ani în urmă — cuvintele pline de înțelepciune ale mamei sale, isvorâte dintr'o conștiință curată, peste care nu se furișase nici o umbră de îndoială, cuvinte pe cari le ducea pretutindeni cu el, ca ceva venit dintr'o altă lume: cinstea și respectul aproape-lui. Soptitue mamei sale s'a furișat pretutindeni cu el, și nu i-a dat nici când răgaz să nimicească singurul avut pe care acea bătrână, gârbovită de muncă și suferință, i le lăsase să le poarte mai departe către limanul spre care țintea.

Și în seara aceasta, când necunoscutul se lupta cu el, cătând să-l stăpânească, când sbuciumul unui suflet destrămat părea că-l întoarce din calea ce și-o orânduise în viață, se străduia să alunge vedeniile fugare ce i se înșiruiau în față, cercând să-l biruie. Simțea cum se luptau în el două ființe deosebite, cu puteri sporite, ce se străduiau să se domine una pe alta. Îl înduioșa o clipă suferința, isvorâtă dintr'un eu, îl reculegea în altă clipă celălalt eu. Se simțea istovit, ca într'o luptă în care adversarii își joacă ultima carte, într'o luptă în care forțele erau inegale. Să îngenunche în fața soartei? Să lase a birui pornirile năvalnice? Să învingă Darie ridicat din bordeiul umil, sau acela pe care viața caută să-l convertească?

Nu-și mai simte nici inima bătând, nici răsuflarea, nici tâmplele

svâcnind. E rigid, e crispat de vedenii, de căderi brusce, de îngenuncheri.. Nu știe ce-i cu el, nu știe cine e străduie să desprindă din adâncul conștiinței sale un crez, fără de care s'ar simți rătăcit în viață, fără de care pașii șovăitori s'ar îndrepta spre prăpastie.

Și din nou neliniștea pune stăpânire pe el.. Se apropie de fe-reastră și boarea de răceală, ce îmbie tăcerea nopții, îi îmbrățișează sufletul și-l liniștește.

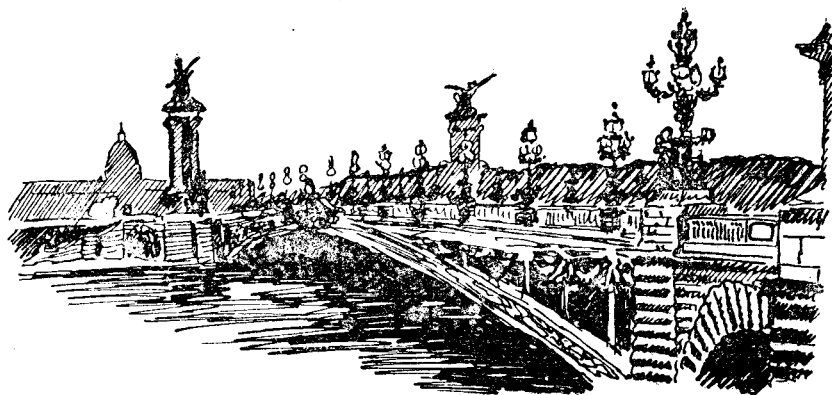
Hotărât, ca'n fața unei lupte mari, fără să scoată un cuvânt, se îndreaptă spre ușă. Aruncă o privire săgetătoare în urmă și năvăli afară.

— Darie! Să știi că și învinsul dictează uneori condițiile de pace, strigă Elvira sugrumată de plâns, rezemându-și fruntea de ușă, cu privirile pierdute în negura nopții, ce se cernea parcă mai deasă ca niciodată.

...Din depărtare un urlat de câine, prelung și muribund, plutea în noapte ca un drapel al morții...

MIRCEA ALEXIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Danilache moralistul.

În unghenii-români aşteptam să fiu folosit, în cazul unei întâmplări, care din fericire pentru ostaşii ţării, nu s'a produs. Ordinul de serviciu mă fixa în acest târguşor spre a primi şi distribui subzistenţele necesare trupelor ce s'ar retrage peste Prut, peste pământul nesigur al Rusiei belşevizate, ca ultim şi desnădăjduit refugiu.

Urmând instrucţiunilor speciale ce primisem, rechiziţionasem magaziile necesare, rânduisem cuptoarele ce aveau să fabrice pâine, îngrijisem să pot avea la nevoie lemne, făină şi furaje. Şi în aşteptarea nedoritei întâmplări dormeam peste nevoile mele de odihnă, fumam fără socoteală sau citeam legumit o carte cu poezii de dragoste, concomitent ostentindu-mă într'u alungarea unor afurisiţi de paraziţi, foarte populari pe timp de războiu, lăsaţi zestre locuinţei de către un polcovnic rus.

Prieteni, n'avusem timp să fac. Către scăpătat mă ducem la podul de peste Prut, unde cocoţat pe parapetul de lemn stam să contemplu apele domoale ale râului, să privesc forfota muscalilor de pe malul celălalt, să fumez şi să-mi port în linişte gândul, tot mai întezit, către pământul robit al ţării, acolo unde îmi aveam lăsată familia.

La capătul celălalt al podului, un muscal vânjos, cocoţat şi el pe parapetul podului, strejuia trecerea pe pământul rusesc, spărgând seminţe de floarea soarelui sau cântând melopeic o bucată adusă de pe pământul stepei în care se născuse şi înviată de plicuseală în sufletul său hârşit de războiu. Alături de el, fără vre'un fel de ataşament vădit, ruginea o puşcă în a cărei ţeavă murise de mult nădejdea mângâierii glonţului. Ordonanţa mea, împrietenită cu cerberul ameţitei Rusii, mă informase că l cheamă Bojanovski. Asta îmi folosea ca înainte de a mă instala pe parapet să-l pot striga şi să-i dau bună-ziua. Muscalul, care o rupea binişor româneşte, îmi mulţumea cu glas de beţivan răguşit, după care continua să spargă seminţe sau să cânte una din bucăţile care-i aduceau aminte de satul lui îndepărtat.

Nu ştiu care va fi fost rânduiala rusească pentru paza trecerei pe pod; pe Bojanovski însă îl găseam neschimbat stând de pază. Poate că se specializase numai el în cunoaşterea şi executarea formelor de trecere; poate că fusese într'adins şi pentru multă vreme

ales unde ştia să îndruge româneşte... Rarile trecerei peste Prut îl obliga ca între două semînţe sfărâmate între dinţii laşi şi galbeni, fără să coboare depe înălţimea parapetului, să facă somaţiunea opririi şi prezentării actelor, domol şi cu glas de gâtlej tăbăcit de băutură :

„Stoiti ! Pocajite vaşi documentă ? Unde mergem mă, românule ?

Cel ce vroia să treacă se cotrobăia prin buzunare, prezentând dela distanţă actele pe cari le avea. Rusul îşi număra semînţele din palma, fără a cerceta cuprinsul actelor, mulţumindu-se să se asigure de existenţa unei peceti.

„Păgăjite vasii peceati !

Atunci cel interesat se apropia până sub nasul muscalului arătându-i semnul liberei treceri.

„Haraşo ! mergem sănătoşi şi bei şi pentru mine, mă !

Şi pornea să se vaite răguşit, într'un cântec pe care se părea că-l începuse odată cu declararea războiului şi-l va continua până la încheierea păcii.

Noaptea, podul era barat cu o grindă aruncată de-a-latul lui, iar Bojanovski, târând după el puşca inecată de rugină, pleca să colinde cârciumile, cu obloanele trase fricos, ale Unghenilor ruşi.

În liniştea nopţii, apele Prutului clipoceau domol, mângâind deopotrivă malurile ce nu după mult timp avea să se reinfrăţească, ducând cu ele de-a-lungul coastelor Moldovei cântecul odihnitor al păcii şi al resemnării... Târziu, Bojanovski se înapoia către pichetul rusesc, continuându-şi cântecul întretăiat de sughituri prelungi, semn că Marea Rusie, prin el, reprezentantul ei legal, purcede către binefăcătoarea linişte a somnului.

Cu timpul plictiseală mă îndemnase să-mi caut un om, doi, cu care să mă împrietenesc şi să stau de vorbă. Nu după multă vreme constatai că făcusem de-o droaie de prieteni, refugiaţi şi funcţionari localnici, iar în ceiace privea discuţiile la care visam, nu mai pridi-deam cu petrecerile şi jocul de cărţi. Cu puţină bunăvoinţă din parte mi şi multă răbdare din partea noilor mei prieteni şi dascăli, prinsesem binişor rostul acestor neştiute bucurii ale vieţii. Erau acolo mari proprietari, având înşirate pe degete şi pântec însemnele nobleţei lor băneşti, pensionari amărâţi şi hărtăniţi, copii murdari şi obrasnici, cucoane cari împărţeau ieftin ofranda dragostei pentru mântuirea sufletelor soţilor depe front, bătrâne plicticoase care mestecau cărţi slinoase, făcând pasenţe... O lume lăudăroasă şi înfrântă, care abia se

cunoaștea, trăind într'o desgustătoare promiscuitate, omorându-și timpul în certuri țigănesti, concubinaje temporare, băutură, joc de cărți și goană după îmbracaminte și hrană.. Și în mijlocul ei, eu..

„Incepem pokerul, care este al patrulea ?

„La ce miză ?

„Cinci lei, deschiderea 2 popi !

„Nu admit să se joace murdar !

„Vai, ce nesuferit !... Dar, înfârșit, haidea mai repede... Când eram în Călărași, primeam Miercurea !...

„Noi, Joia !... Făceam la doi poli miza...

„Eh !...

„Nu mai ofta, că te-ai umplut de gologani !...

„Domnișoară Crinișor, permiteți-mi.. Aveți o insectă pe gât...

„Aoleo, să nu fie de exantematic !...

„Apropo, domnule sublocotenent, nu poți să-mi faci rost de niște fasole ? ..

Îi învățasem pe de rost.. Madam Gănescu trăia cu Danilache, șeful de vamă ; nevasta șefului de vamă, trăia în Unghenii-ruși cu un praporgic, iar în Unghenii-români cu Ionescu-Rugină, proprietar din Ialomița ; Domnișoara Zapciu era logodită cu un ofițer de administrație, dovedindu-și această stare de fapt cu rochiile-i din pastav kaki ; Bărbuleasca își pierduse capul dupe un Căpitan dela o coloană de subzistență... Nici una liberă, toți cu rosturi făcute pentru tot timpul șederii în Ungheni...

Câte odată făceam, în grup solidar și entuziast, plimbări prin zăvoaiele Prutului ; când intram, însă, în desișul sălciilor, solidaritatea se fărmița, perechile angajate risipindu-se pentru a căuta flori și ciuperci... Doamna Danilache era zilnic la Unghenii ruși unde pleca fără un ban și se întorcea cu un braț de târgueli, petrecută până la capul podului de junele praporgic și primită la celalt capăt de către soțul bucuros...

Bojanovski o privea scurt pe sub cozoroc, puflăia pe nările păroase și icnea, înciudat !.

„A dracului cățea ; acum mergem la bărbat și bărbatul este bou și nu știe nimic“ !.

Eu rămâneam de multe ori cu Domnul Danilache, cocoțați pe parapetul podului, bărfăind în deplin acord moralitatea știrbită a vremurilor. Terminând discuția, Danilache se scutură ca de un duh rău, închinându-se bucuros ;

„Bogdaproste că am nevestă cuminte și cinstită.... Altfel, aş tăia-o în bucăţele şi aş arunca-o în Prut...”

„Ba, să ferească Dumnezeu!”

„Nu admit, domnule!... Bărbatul, treacă – meargă, dar femeia... O tai în bucăţi şi-o arunc în Prut... Eu sunt om scrupulos al dracului.

Infiorat de hotărârea lui Danilache o porneam înapoi către casă, cugetând la virtutea nevastă-si, la praporgicu dela pichetul rusesc şi la răbufnelile lui Bojanovski... La capătul podului rusul spărgea seminţe de floarea soarelui şi cânta răguşit, petrecându-ne cu viersul lui de cobe până departe....

Intr'o zi şeful vămii îmi propuse să trecem Prutul; să cumpărăm ceva mahorcă. Nu avem însă nici un fel de act cari să ne îngăduie trecerea. Bojanovski, omul împărăţiei, nu putea fi cu nimic corupt.

„Haide, domnule sublocotenent, să încercăm!...”

Bojanovski, după ce ne scuipe în faţă două coji de sămânţă, ne somă, după obicei;

„Stoiti!...Pocajite vaşi documentă?...”

Iar şeful de vamă, de colo;

„N'avem documentele Bojanovski, dar tu nu ne cunoşti?...”

Ne ducem puţin să târguim mahorcă...

„Nu putem domnule şef, trebuie document cu peçit!...”

Ce era să facem, trebuia să renunţăm... Şeful vămei se caută prin buzunar şi găsi un bilet de cumpărarea unui bou. Il prezintă, făcându-mi cu ochiul. Bojanovski întârzie cât ar sparge o sămânţă, după care se rosti:

„Haraşo! mergem sănătoşi...”

Eu rămăsei pe pod, aşteptându-l să se înapoieze şi să-mi aducă mahorca. In acest timp mă înfuriam de prostia muscalului, care slobozea o trecere de om pe temeiul unui bilet de vită. Bojanovski, cu şapca trântită pe ceafă şi cu cozorocul întors către ureche, continua să-şi omoare timpul pe înţelesul lui, mărâind şi sdrobind între dinţi carapacele seminţelor.. In jos, Prutul rodea la picioarele podului, icnind neputincios şi topindu-se apoi în lungul, lui molău şi lucios. Pufăind rar din pipa cu duhnet de mahorcă, tāmâiam în rotocoale plumburii tot acest belşug de apă, peste care faptul seriii răsturna umbre mari de sălcii.. La un cot, un rusnac bătrân şi bărbos incremenise în mână cu nuiaua unei undiţe de peşte. Robota lumii murea treptat, strânsă în minghinea trudei şi a serei care se lăsa.

Din sus, nu după mult timp, venea către rampa podului șeful de vamă; era și timpul, Bojanovski ne admițând nici-o păsuire pentru închiderea trecerei. Văzându-l vesel de izbândă și batjocoritor față de neîndemnarea mea, nu mă putui stăpâni să mă răfuiesc cu muscalul :

„Bine măi, ce fel de om ești tu când lași să treacă un om cu bilet de vită? Uite ce scrie aci; sexul, bou; părul, bălan: coarne, lungi... Păi, dumnealui așa este?! Să nu te superi, dar ești mare prost!

Bojanovski scoboră depe parapet, își îndreaptă șapca și se scărpină după ureche... Credeam că-l rușinasem; rusul îmi zâmbi însă iertător și îmi răspunse liniștit, pe limba lui;

„Dai Bog bâti mne duracom a tebe umnâm“, sau cum ar veni să dea Dumnezeu să fiu eu prost și tu deștept.. Bojanovski nu este prost, gospodin praporgic... Domnul șef este așa cum scrie la zapiscă... Cucoana lui și praporgicul nostru știu mai bine... Ea petrece la ...pichet cu praporgicul nostru asta știe tot Ungheniul... Mergem sănătoși și veniți și mâine, domnul șef cu zapisca aia poate trecem ori și când...

Vrusei să protestez și să pun pe muscal la locul lui; Danilache mă luă însă de braț și mă trase împăciuitor către malul românesc :

„Lasă-l domnule sublocotenent, nu te potrivești... Zâi rus prost și iartă-l.. Am să-mi fac bilet în regulă, iar pe-ăsta am să i-l trimit praporgicului, fiindcă și lui i se potrivește... Căci, trebuie să-ți mărturisesc, și eu trăiesc cu Sonia Matusenca, nevastă-sa... Păi așa crede el că merge la vamă? Chestie și de nițeluș prestigiu...

În drum către casă, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, continuaram să bârfim împotriva slăbirei moravurilor care, slavă Domnului, bine că nu atingeau pe nici unul din noi doji..

Iar Madam Danilache, căreia îi duceam grija, nu fu nici tăiată în bucățele și asvârlită în Prut, și nici nu întârzie ca a 2-a zi să treacă podul pentru târgueli...

Danilache... Un om pe care n'am să-l pot uita niciodată, pentru ferocitatea lui în materie de moralitate.

PAUL CONSTANT

Mens totius naturae

Eu sunt chelarul pivnițelor toate.
La brâu port grele chei nenumărate
Cu cari deschid zăvoare blestemate.

Închid tot ce găesc deschis iubirii
Deschid ce stă închis închipuirii,
Căci sunt stăpânul și tiranul firii!

La brâu port cheia sufletelor voastre...
Veniți la mine suflete 'nșelate,
Chemați pe cei ce mor și au păcate,
Pe noi născuți cu frunți inseninate.

La toți deschid și 'nchid, după cum cere,
Le'mpart și fericire și durere
Cu același cupă de nectar sau fiere
Căci eu port cheia mutelor mistere.

La toți deschid și'nchid, căci sunt putere.
Veniți cu toți: fanatici și atei,
Iar voi fugiți, fugarnice femei!

Voi și cu sufletu-mi n'aveți ce'mi cere,
Căci pentru voi, zadarnic! nu am chei:
— Voi sunteți cheia mutelor mistere.

† SAVIN CONSTANT

Cântec

Barcă veche, barcă veche,
Legănată 'n plâns de val,
Rest din dragostea străveche
Cine'te priponi de mal ?

Părăsită, în uitare
Cu opacinile frânte,
Ce destîn fără cruțare
Hotără să te 'nmormânte ?!

Pe sub sălcii plângătoare,
'N miezul nopților senine,
Altă dată visătoare,
Pe cărări de ape line,

Ca 'ntr'o lume de fantasme
Lunecai purtând măiastră,
Cuib al dragostei de basme,
Nopți în șir, iubirea noastră.

Pe întinsurile clare
Te întâmpinau, abunde,
Nuferi somnoroși în floare,
Cânt de pasări și de unde...

Iară tu, domol, vrăjită,
Pe sub candelile de stele,
Incurcată în răchită,
Te opreai s'ascuți la ele...

Barcă veche, barcă veche,
A trecut de-atuncia vreme
Și la mal nici o pereche
N-a venit să te mai cheme...

Priponită cu odgonul,
— Raclă-atâtor idealuri —
Tristă, te tămâie svonul,
Plânsul potolit de valuri...

PAUL CONSTANT

Trenul de 23³⁰.

Azi nu mă mai duc la birou. Pe lângă plăcerea de a nu lucra în praful hârtiilor mele, am o alta, mai mare : a venit vărul meu Turel și sunt foarte, foarte bucuros de asta.

Vărul meu Turel, e un băiat simpatic, frumușel și nu se încurcă de loc să priceapă gustul unui păhărel frumos turnat și aburit de rece.

Și când ne întâlnim noi, hei, hei.... Minnie, nevastă-mea, se uită cruciș, din cauză că, păhărelele noastre se umple și se deșeartă vre-o trei zile în rând ; poate și patru, după cum are nevoie de stat în capitală, vărul Turel.

Minnie, nu-l prea poate suferi pe vărul meu Turel, pentrucă, zice ea, mă învață la rele și de câte ori este venit-la noi, eu nu mă mai trezesc din bucuria de a-l revedea ; ea zice, că sunt beat !

Asta poate n'ar costa-o prea mult, dar e încredințată că aruncă banii în petreceri. Dar nu-i adevărat. Vărul meu Turel mai are și marea calitate de a plăti totdeauna. Inchid șiret din ochi, când o aud și tac. Eu nu sunt un prost !

Nu l-am văzut de astă vară, când am petrecut împreună o lună la munte, eu Minnie și el.

Ne distram în fiecare seară ; înălbeam noapțile la rând, numai din cauză că aveam muzică bună ; de băut așa și așa.

Mai veni și fratele meu Grigore, cu Lyli, nevastă-sa. Cred că regiunea n'a văzut perechi mai vesele ! Numai bietul Turel, singur, trebuia să se mângăie cu muzica și vin, lipsindu-i femeia.

Cu toate astea, frate-meu Grigore, îmi spune într'o zi că prea o strânge de aproape vărul nostru comun pe Lyli !

Am stat puțin să-mi adaug gândurile și cum sunt un om serios și foarte cu judecată, -- toată lumea știe că sunt funcționar superior la justiție și om cu greutate -- i-am amânat răspunsul.

Am deschis ochii mari, mari de tot ca să nu scap nimic din ceiace făceau vărul Turel și Lyli. Ba cred că am pus și pe Minnie să-i spioneze puțin.

În câteva zile m'am convins; am tras ațele cum nu se putea mai bine. Ieșiam pe poteci de-a dreptul în calea lor; îi lăsam în urmă și mă 'ntorceam pe neașteptate.... Nu era nimic. E drept că vărul meu Turel, o ținea de talia în plimbări și-i spunea lucruri pe cari nu le auzeam; dar e tot așa de drept că Minnie nu-i slăbea un pas.

Apoi nu se prea pot două iubiri deodată; vărul Turel, avea o încurcătură la București, cu care urma să se căsătorească — nu cu încurcătura, dar cu fata cu care era încurcat, — și apoi să plece în străinătate: Budapesta, Viena, treaba lor.

Am reflectat matur, după obiceiul meu, apoi, cu toate dovezile proprii pe cari le-am cules și cu mărturiile Minnie-i l-am convins pe Grigore că nu poate fi nimic. La urma urmei un văr poate strânge pe soția vărului său cât de aproape; nu sunt rude?

Soneria sbârnie. Cine o fi? Să 'ntoarce oare Turel dela minister.

„Lyli, tu? Bine ai venit! Ce fericire, ce bucurie! Care Dumnezeu bun te-a adus pela noi?”

Așa spun tuturor rudelor cari vin pela mine. Știu eu că limba dulce mult aduce! Mă cam ustură venirea lor; dar vorbele nu costă nimic. Pentru două vorbe bune, stau pe la ei vre o două luni bune în vacanță.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
„Cumpărături....“

Sărut mâna cumnatei mele; ea se sărută apoi cu Minnie, după obiceiul lor.

Revin la felul meu de a gândi serios.

Hm! hm! Curioasă coincidență! Cum a venit vărul Turel, iat-o și pe Lyli. Nu cumva....

Te pomenești c'au venit cu acelaș tren și s'au despărțit în gară; mai știi. Dar el vine dinspre Craiova, ea dinspre Focșani! Și-ar fi telegrafiat? Stai! Sunt eu un om serios? sunt! Sunt un om care înteprinde ceva fără a chibzui, mult, înainte? Nu! Sunt eu un prost. Nu, ferească Dumnezeu; dar oricum; Lyli odată cu Turel; prea s'a potrivit venirea lor. Să fiu cu ochii în patru; pun și pe Minnie să-i controleze când voi lipsi eu. În materie de dragoste, femeile au un miros foarte fin; poate să aște mai mult decât mine, bărbat.

E în joc onoarea lui frate-meu. Totul, pentru salvarea onoarei.

Ele stau acum de vorbă despre moduri. Simt deja un gol în buzunar. Când Lyli cumpără ceva, Minnie vrea s'o întreacă! Dar vorbesc oare numai de mode?

Ce? încep să bănuiesc pe Minnie? Mai știi? Prietene bună... poate s'o influențeze. Eh! Imposibil! Mă iubește prea mult și e prea deșteaptă și interesată în rolul ei de detectiv, ca să cadă; poate în schimb să demaște. E din școala mea; eu am format-o!

Nu trebuie să las singuri pe Turel cu Lyli! Dar dacă vor să să plece în oraș împreună? Hm, hm, vom vedea,

Am plecat așa cum am bănuț; ah! ce cap am! Dar și Minnie ce față deșteaptă! Cât de mult își iubește bărbatul și cinstea familiei lui! S'a ținut scai să meargă și ea.

Am închis înțelegător dintr'un ochi și m'a înțeles dintr'o privire. Sunt liniștit; pot să-mi citesc în tihnă gazeta.

S'au întors voioase, ciripind ca niște păsărele, cu vărul Turel încărcat cu pachete și cam bombănind.

Mi-s dragi fetițele astea cumiști, cu rîsul lor sglobiu. Și vărul Turel, ha, ha, ha; îmi vine să rîd de bănuelile de adineaori. E atîta candoare în ochii lor, atîta lipsă de priviri și gesturi vinovate, că vezi cum li se revarsă sufletul curat și fără pricini. Cum poți să le mai bănuiești?

Au fost pe la fratele Lyli-ei, Nicușor; nu era acasă. Era în schimb vipera de nevastă - sa.

Sunt sigur c-o să-i umple capul lui Nicușor, cu fel de fel de prostii despre Turel și Lyli.

Dar sunt eu în stare să spulber, cu logica mea strînsă, toate bănuelile acestea, pe cari le văd acum clar ne întemeiate.

Au fost și la tanti Amelia; au luat niște bagaje ale lui Grigore, pe cari le-au dus la gară.

Ce bagaje? Grigore nu mi-a scris nimic. Hm! Hm!...

Cucoanele se pregătesc de cinematograf. Eu cu vărul Turel mergem să apreciem buchetul unui Drăgășani, la „Veselia“ bodega mea.

În trecere ne vor lua și pe noi.

Gustăm din vin și încerc să trag de limbă pe vărul Turel. Ori-cât de meșteșugit îi pun înrăbările, însă răspunde deschis și fără nici o grijă. Pretenez să-i văd fotografiile din portmoneu. Știi? se poate găsi o scrisoare, o telegramă, lăsată din veșnica imprudență a amorezaților. Nimic.

Am fost la cinema și cu șiretenia mea lucidă, i-am despărțit și aici. De! pe'ntuneric multe îi vin omului!

Am pus pe Lyli în dreapta mea; Minnie în stânga; iar Turel în stânga Minnie-i.

Na! mai pipăiți-vă și mai șoptiți acum!

La cinematograful mă distrez mediocru de când e sonor. Abia ațipesc și o hârâială sau un strigăt mă deșteaptă, sperându-mă de sar în sus cu scaunul cu tot. Noroc de vărul Turel, care pe la mijloc îmi face un semn discret și ieșise să ne răcorim cu un șpriț.

Imi spune că s'a apropiat de tot sfârșitul vieții lui de burlac. Și urez noroc și mai bem un șpriț.

Măine seară pleacă la Buzău cu trenul de 23.30, să mai puie la cale unele lucruri, apoi se'ntoarce să facă actele de căsătorie. Și urez drum bun și mai tragem un șpriț.

Prin urmare, eu om serios, m'am luat după toate svonorile caraghioase și am bănuț pe cel mai bun prieten și cel mai loial dintre veri! Bravo!

La întoarcere, mare tâmbălău acasă. Venise Nicușor, fratele Lyli-ei.

Striga pe toate tonurile, — doar e un bun muzicant — că Lyli face familia de răs.

Soacră—mea U aproape turbase că o făcuse proxenetă și mă acoperi, de cum intrai pe ușă, de ploaie de muștrări:

— „Fi-ț-ar al dracului vărul Turel!”

— „Dar ce e?”

— „Auzi, să mă facă pe mine, pe miine, proxenetă!”

— „Cine, Turel?”

— „Uf! nepriceputule! Nicușor, nu Turel!”

— „Par'că spuneași...”

— „Par'că spuneași, par'că nu spuneași... Dumnezeule cui i-am dat fata, cu ce ți-am greșit, oh! mă sufoc!”

I-se umflaseră vinele la gât și pe frunte, iar fața i se făcuse roșie ca sfecla pe care mi-o servește veșnic la friptură, fiindcă știe că n'o pot suferi.

Incepusem să mă bucur, că în adevăr se va sufoca; dar ți-aș găsit!

Lyli se supără și se'mbracă să plece. Turel strânge pumnii și după față văd că vrea să se transforme în dentist pentru măselele lui Nicușor, cari i se par că nu stau bine la locul lor. Minnie îl ține

de mâini și-l imploră să sufere orice ca să nu ne facem de răs. Ce ființă cu tact și Minnie a mea! De n'ar fi fost, se'ncingea o păruială ce ar fi costat vesela, oglinzile, vasele și toate scaunele ce cu atâta trudă le-a strâns soacră mea ca să mi le dea mie; ba ar fi venit și pompierii!

Trag pe Nicușor în odaia alăturată să-i spulber bănuelile; se putea întâmpla ceva când eram eu de față? Eu cumnatul ei!

Lyli iese singură în noapte. Mimie fuge după ea s'o aducă înapoi; Turel după Minnie să-i ajute; Nicușor până în prag, ca să strige „lichea“ și „pușlama“ după Turel; dar nu strigă, din prudență, decât după ce acesta a trecut colțul: eu după el, să-l împiedec să strige. Il trag în casă cu mare greutate; e în paroxismul furiei:

— „Am să-lucid, mizerabilul!“

— „Nicușor, stai să-ți spun...“

— „Ilucid!“...

— „Dar n'ai cu ce!“

Se convinge de tăria argumentului și o lasă mai moale. De altfel nici nu se prea sbătea să sară după „mizerabil și nu mi-a fost prea greu să-l opresc.

În sfârșit iată-l plecat, în timp ce „mizerabilul“ cu Minnie, conving pe Lyli și se'ntorc.

Femeile se culcă, în timp ce noi plecăm la „Veselia“, să ne înecăm amarul. „Mizerabilul“, Turel, mare șugubeț, alungă gândurile urâte.

Stau în fața mesei și mă felicitez. Dacă nu era Minnie și cu mine s'ar fi uscat reputația familiei. Și Turel, ce calm!

Ce-ar fi zis cei dela birou? Ce-ar fi zis șefii? Și'n jurnale s'ar fi dat, de-aș fi ajuns de pomină în toată România. Și asta pentru nimic. Pfu!..

Veseli ne-am întors și pentru a fi siguri că ajungem cu bine, am venit pe patru cărări: două pentru vărul Turel, două pentru mine, frățește.

Azi lucrurile au mers normal. Eu, m'am dus la birou. Lyli la frate-său să se răfuiască. Minnie a rămas acasă să păzească pe vărul Turel. Nici nu se putea o mai bună supraveghere.

Și-am acasă niște sărmăluțe... le și simt cum alunecă, moi și bune pe gât! Mă grăbesc să închid registrele.

Pe drum, reflectez serios, după obiceiul meu : Până nu faci foc..
Dacă totuși... iau mersul trenurilor să mă conving de ce spunea Turel
cu plecarea lui la Buzău.

Na! la ora 23³⁰, nici un tren în direcția aceasta!

Nu cumva a pretextat plecarea numai spre a se întâlni în tihnă,
în altă parte? Ei drăcie!

Alerg s'o anunț pe nevastă mea; trebuie împiedecați cu,
orice preț

— „Minnie?“

— „N'a venit încă!“

— „Dar unde?“

— „Cu Turel, după cumpărături. Au plecat dela ora 9.30“, mă
'ntâmpină soacră mea.

Puțin indispus, c'o să aștept cu masa; dar sărmăluțele sunt cu
atât mai bune cu cât stau mai mult și mă mângâi.

Mă urc în dormitor plictisit. Soacra a început iar comentarii
asupra faptelor petrecute.

Pe noptieră o hârtie mare, care atârnă.

Nu-mi vine a crede ochilor!

Dragul meu,

Plec cu vărul nostru Turel;

nu suntem rude?

Pa,

Minnie.

— „Canalia!“

Mersul trenurilor s'a deschis la: București Nord—Budapesta—
Viena... ora 10³⁰.

CELESTIN CATRINARU.

Cronica Literară.

M. Lungeanu — *Povești* --

Ed. III/934 Cultura Românească. București.

Un drum înapoi către literatura poporului, te'mprospătează ca o călătorie'n natura liberă, cu dumbrăvi și poeni crescute în voe din dărnicia mănوسului pământ.

De aceea o evadare din peisagiile geometrice, ori abracadabrante ale literaturii timpului, spre dumbrăvile literaturii populare, odihnește și întinerește.

După o tăcere de atâția ani, timp în care autorul se socotește dat afund de șuvoaiele noii literaturi, D-I Lungeanu ne înfățișază în a treia tipăritură aceste povești „pentru tineri și bătrâni“ (câteva din ele, însă, văd lumina zilei întâiași dată, aci).

În general unda povestirii curge limpede și răcoroasă din isvorul poporan ; rezerve sunt de făcut doar pe alocurea : în unele părți se simte oarecare artificialitate („Mierloiul, Câinele, Măgarul“).

Limba înflorește din aceleași straturi. Provincialismele dau culoare și parfum. Dar a presără unele cuvinte maramureșene, ardelenene în graiul muntenesc al povestilor, nu-e o îndepărtare dela naturalețea stilului ? (ex. „amăhăind“ pagina 35).

Autorul mărturisește că aruncă această sămânță a unei literaturi sănătoase pentru masele poporului, ca să ajute limpezirea timpurilor noi, „ale căror semne încep să se ivească“. Astfel aici, ca și'n toate scrierile din trecut, prin fântânile în care caută apa vie a inspirației, cât și prin idealul ce însuflețește pe scriitor, autorul continuă tradiția trainicită pe vremuri în jurul Semănătorului.

*

Neagu Rădulescu: *Dragostea noastră cea de toate zilele.*

Editura „Cultura poporului“ București

Faptele se petrec la casa „cu jaluzelele lăsate“, de unde „felinarele privește în lungul uliței, până unde se vede... o cruce mare cât un cioban“ — crucea de piatră. Dacă faptele se mai petrec și în altă parte, se situează însă toate sub același climat moral, chiar atunc

când decorul bordelului se schimbă cu acele al mănăstirii de călugări sau de maici.

Ceea ce nu însemnează o condamnare „de plano“. Și aci ne gândim la „Bălciul de fete“ al lui Kuprin.

Există o veche concepție despre artă, în care credem; astfel amintim pe Bacon: arta se naște din aspirația omului neîdestulat de priveliștea întunecată a lumii, după o lume care să satisfacă setea lui de armonie, seninătate... În același înțeles R. Wagner concepe arta ca o încercare de a modela lumea în sensul dorințelor noastre, măcar într'o lume imaginată și în sensul acesta spunea el cândva:

„Dacă am avea viața, n'am mai avea nevoie de artă“ sau arta e o mărturisire de neputință“.

Revenind la cazul de față... indiferent de lumea înfățișată, conține numai faptul dacă autorul are darul de a purifica prin filtrul artei, apele turburi ale isvorului de inspirație. Inseninarea (ceea ce e semnul artei) vine sau din atitudinea poetului, din viziunea lui, sau din anumite *căutări* ale eroilor, dincolo de creasta decăderii lor, ceea ce îi absolvă (vezi Dostoevsky).

Cartea d-lui N. Rădulescu nu ne lasă oare impresia că umanitatea înfățișată (destul de nud și pregnant) se neacă în smărcurile în care se agită? Iata de ce, din toată cartea nu ne reține decât prima nuvelă („Liuba din Los Angeles“), în care acele perspective amintite par a se contura, dincolo de o lume decăzută și tristă.

*

Otokar Brezina: *Poeme. Traduceri de Al. Iacobescu* Buc. 934.

Cartea se deschide cu prezentarea pe care traducătorul o face marelui liric ceh. Elevațiunea în gândire, ardoare în simțire, amploare în arhitectura versului, salbă de strălucitoare imagini.

Desprindem la întâmplare câteva versuri:

„Am cunoscut regeasca vară încremenită 'n noi culcușuri de-o
[frumusețe 'mpurpurată,
De înserări scăldate 'n cântec și blânde vuete de harpă domol
[și tainic legănată;
Argintul fulgilor din lună în parcuri ninse de mireasmă, cules
[de vie al iubirii,

Și sub neastâmpărul de astre simții că voluptatea morții e darul
[cel mai larg al firii.

sau

(Prolog)

Cânta vrăjită noaptea ; foșnet de iarbă crudă, glas de ape,
Belșug al primăverii 'n murmur, păreau tovarăși buni, pe-aproape ;
De-asupra, stelele, potire aprinse 'n unde de lumină,
Sorbeau mireasma grea de care pădurea 'n larguri eră plină,
Când frații mei, cu mâini uscate de mort pe piept încrucișate... etc...
(Noapte de primăvară).

Traductorul dăruiește culturii românești o prețioasă carte, a cărei traducere se înfățișează într'o aleasă ținută literară.

LICU POP

*

D-l Leonard Divarius redactează, la Craiova, un buletin al poeziei Oltenie. Buletinul înșiră în paginile sale versuri simțite, înbiate de apele limpezi ale pământului Oltenesc. În afară de poeți bine cunoscuți cititorului : Al. Iacobescu, T. Păunescu-Ulmu, Ștefan Bălcești și Const. I. Manea, mai semnează poezii, de egală valoare, poeți tineri ca : Leonard Divarius, Coca Farago, Gheorghe Fanea, Const. Jaleș, Baldovin Soroca, George Aria, Aurel Tită, Mih. Ghenescu, Stelian Metzulescu, Const. Chioralia și S. V.

O publicațiune care stă într'adevăr în slujba oropsitei poezii și al cărui spirit de conducere impresionează (așa au ajuns vremurile) prin lipsa oricărei tendințe de reclamă personală.

*

Din târgușorul Moineștilor ne vine revistă „Orientări“, pusă sub direcția D-lui C. R. Crișan. Ultimul număr primit cuprinde un interesant studiu asupra Francmasoneriei în România, datorit D-lui Crișan, epigrame semnate de D-nii Coban, din care cităm :

Martei Rădulescu, Sunt studentă, ed. 3.

S'au lămurit sărmanii cititori

Când i-ameninți cu-o carte viitoare.

Toți știu că ești studentă de trei ori

Și nici odată scriitoare.

Sonetul D-lui Ion Cernăteanu, „Elisabeta Movilă“, cași poeziei, toate, cuprinse în acest număr, de o simpatică ținută literară.

*

În com. Dârlos jud. Târnava Mare apare o revistă a învățătorilor din județ, sub direcția D-lui Iosif Gosteanu. „*Scoala și Societatea*“. Articolele publicate stau în cadrul de discuție trasat de însuș titlul revistei, contribuind cu competență la rezolvarea ambelor probleme.

*

O revistă care încearcă onorabilele eforturi de a găsi un drum de mers este „*Insemnări*“ dela Dorohoi. Poate că nu va întârzia să-și afle noui și întremătoare posibilități de împiciorogare.

*

Timocu', revistă de cultură a românilor Timoceni, apare la București sub girul D-lui Dr. P. Vodă-Timoceanu. Materialul publicat în Nr. 5—6 lămurește diferitele probleme istorice și de cultură ale românilor din Timoc și este cu atât mai interesant cu cât despre acești răzlefiți ai românismului s'a vorbit și s'a scris foarte puțin.

*

Făcând o scurtă pomenire a poetului dispărut, Emil Gârleanu, *Adevărul literar* din 8 Iulie, scrie; „*Fost ofițer de marină — cași Pierre Loti și Jean Bart — literatura l-a scos din valurile mării pentru talarurile aparent mai stabile ale uscatului*“.

O mică rectificare pentru istoricul literar al A. L; Emil Gârleanu n'a fost ofițer de marină ci de vânători și nu a fost scos pentru literatură din „valurile mării“, ci din cazarma *Vota* din Craiova, oraș, ce nu se poate lăuda să fie nici măcar port la Teslui.

*

Figuri Mureșene de Dr. Eugen Nicoară și Vasile Netea, ed. revistei *Progres și Cultură*, Tg. Mureș „In mijlocul beznaticii răsturnări de valori“ de astăzi, autorii ridică în lumina faptelor lor un șir de chipuri, răsărite din pământul mureșan ce trebuie să slujească drept pildă generațiilor ce vor veni. În această broșură — mică evanghelie a românismului — găsim schițate figurile lui *Petru Maior*, a lui *Gheorge Șincai*, *Alexandru Papiu Ilarian*, *Constantin Romanu-Vion*, *Baronul Vasile Pop*, *Virgil Onițiu* și *Nicolae Petra Petrescu-Moșul*.

Petru Maior, cel ce a activat pentru îndrumarea limbei românești în sensul originii ei latine, care a stăruit pentru înlocuirea alfabetului chirilic prin cel latin și a deschis procesul de dovedirea rasei

noastre. Un om care a însemnat atât de mult în lupta de redeschtere a românismului și căruia nu i se cunoaște nici opera și nici măcar mormântul.

George Șincai, omul care a presărat prin Ardealul robii școli de învățatura și luminarea tineretului, care a deschis și dus lupta pentru dovedirea drepturilor de dominație ale românilor și contra renegeților asupritori. Ne înfricat, rămâne permanent la locul său de luptă, înfruntând urgia asupritorilor. „*Cronica*“ lui Șincai, pentru care autoritatea maghiară a spus că este „bun de spânzurătoare“, cuprinde întregul proces de evoluție al poporului românesc.

Alexandru Papin Ilarian, o altă figură robustă a românismului, a căutat să insuflă conaționalilor săi credința într-o isbândă finală. A fost, desigur, un profet al neamului, un martir căruia munca, în slujba cauzei românești, i-a măcinat sănătatea, dăruindu-l pământului pentru care a sângerat la vârsta de 54 de ani.

Constantin Romanu-Vivu, plecat din propriu îndemn din adăpostul cald al Bucureștiului către pericolele luptelor de desrobire ale Ardealului, moare ucis mișelește de hoardele infuriate ungurești. Un martir al cauzei românismului, peste care uitarea își lasă necruțătoare vâlul, pe măsura timpului care trece.

Baronul Vasile Pop, fondatorul revistei „*Transilvania*“ și al „despărțimântelor“ „*Asociațiunei*“.

Virgil Onițiu, fost profesor și literat, a știut, de pe catedră sau prin publicațiunile sale, să insuflă duhul idealismului, al jertfel și al nobilei discipline a muncii.

Nicolae Petra Petrescu-Moșul, o apreciabilă figură a culturii ardelenene. Colaborator la redactarea calendarului „*Amicul poporului*“; a scris cărți de învățături, teatru sătesc, studii economice.

Broșura D-lor Nicoară și Netea, cuprinzătoare de crâmpee luminoase de istorie, vine să bată la poartă conștiinței noastre adormite, ca o chemare către pilduitoarea viață a trecutului.

*

Frize, revistă brașoveană cu trei directori, dintre care unul ține să ne amintească la fiecare număr că este „de familie proastă“, prinde, tot mai pronunțat, năravul de a se da la om. În acest așezământ, deasupra căruia unul dintre colaboratori ridică entuziast „un steag ca o halcă de bou“, nu există nimeni, care făcând o justă estimare a muncii și valorii lor, să le impună o necesară liniștire a scheunatului lor bârfelnic?

Noi, citind titulatura fragmentelor publicate de către unul dintre cei trei, am crezut multă vreme că este rezultatul unei ciudate fan-tezii literare: dumnealor țin însă să dovedească deplina autenticitate a acestei mărturisiri. Urmele congenitale sunt, într'adevăr, atât de adânci încât nu pot fi șterse de actualele condițiuni de viață? Ar fi regretabil...

Intr'unul din numerile sale publică anii de naștere ai colaboratorilor; citindu-i, avem o mare ușurare. Este la mijloc nevârstnicia, sbenguiala unei tinereți rău îndrumate care, la nevoie, poate scuza toate insuficiențele.

Pentru înfrumusețarea pereților redacției, ne îngăduim să le dăruim portretul de mai jos:

„Agramații sunt insolenți
Însă Frize-rii sunt sinistrii:
Ii vezi și-ți par locotenenți
Când îi citești sunt doar vagmiștrii“.

*

Cu Nr. 5—6 *Hyperion* dela Cluj cere să fie considerată ca fiind devenită exclusiv *revistă a poeziei*. O fi, dar nu se prea vede... Singurele bucăți cari pot justifica titlul revistei sunt: traducerea poetului Al. Iacobescu și poezia D-nei Ec. Săndulescu, ambele publicate din neatenția directorului.

*

În „*Lanuri*“, dela Mediaș D-na Anne Tildy lămurește că „ritmul nou cere din soare să faci lună, din flori să faci argint“... Neascultător, D-l Bulaci, în poezia *Apus*, constată că „Soarele s'a mai uitat odată înapoi ca un *bivol* obosit“... Ar trebui ca D-nii colaboratori dela „*Lanuri*“ să se înțeleagă asupra aspectului soarelui dela Mediaș, fie chiar și în sensul „ritmului nou“. Fiindcă, trebuie să mărturisim, pe cel dela Sibiu îl vedem într'o formă care ne pune într'o vădită contradicție cu constatările poeților Medieșeni...

PAUL CONSTANT

Cronica Teatrală.

Turneul G. Ciprian: *Iuda*, piesă în 3 acte de I. Luca și G. Ciprian.

Colaborarea d. Luca și Ciprian a dramatizat figura lui Iuda, cu mijloace de retorism clasic, imbiat cu acel biblic. Obişnuiţi să vedem în Iuda omul vânzător pentru bani, omul lipsit de scumpul și de cel mai elementar simț al recunoștinței, omul ce poartă în istorie masca odioasă a fătărniceii și a trădării, autorii au căutat să-l reabiliteze, redându-l ca un vașnic luptător al cauzei naționale, un fanatic al cărui naționalism tinde la refacerea Regatului lui David, desrobindu-l din stăpânirea romană. În felul acesta, vinderea lui Crist, e într-o măsură scuzabilă, tinzând către un act de mare patriotism.

O reabilitare măreață a celei mai repudiate figuri a istoriei, o drumuire spre o înțelegere mai omenească. Iuda trădător, naționalist, desrobitorul neamului oropsit al lui David.

Păcat însă că autorii nu s'au limitat numai la această ipostază de reliefare și au căutat să înfrățească naționalismul cu mirajul bogăției și farmecul femeii. E o scădere, care anihilează întreaga strădanie de ridicare a personajului, coborându-l în desfășurarea pur umană a sentimentelor, față de care o reîntoarcere spre adâncă înțelegere a vânzării numai e posibilă.

Odată cu lăsarea cortinei, Iuda reapare din nou acelaș, pe care cele 20 de secole ni l'a înfașat; un trădător, un vânzător meschin de oameni.

În orișice caz teza susținută de autori e un curaj, și desigur că numai faptul de a reda pe Iuda și prin prisma umanității a făcut să se derobeze dela reliefairea inițială. În d. Luca s'a ridicat, poate, preotul de odinioară, care a stăvilat reabilitarea acelu detestat de creștinism.

Teatrul nostru bazat pe clasicism, în general, păcătuiește printr'o strădanie exagerată de a reda un text cu prea mult retorism, căutându-se o cât mai multă apropiere de textele pieselor clasice, fără a se ține seama că retorismul e pe planul al doilea, în primul plan fiind valoarea analizei psihologice a personajilor.

Piesa d-lor Luca și Ciprian suferă de acelaș păcat, personajile fiind numai estompate, cu aspect lamentabil de marionete.

Preocuparea de a ne da un text exagerat de clasic, manevrat cu o vădită stângăcie, nu a făcut decât să plictisească. Nimic nu-i viabil, nimic nu ne evidențiază complexitatea caracterelor, ci din potrivă totul se diluiază, se șterge, rămânând numai o îngrămădire de conflicte ce se succed extrem de rapid. O defilare de personajii, pe care oricât te-ai strădui să le memorezi, e cu neputință.

Va trebui să recunoască și autorii, că Iuda e o figură complicată, redarea lui implicând mari resurse de dramatizare, ce-iace evident depășesc puterile d-lor Luca și Ciprian.

Iuda rămâne o încercare slabă, o promisiune de viitor, ținând seama că D. Ciprian a dat literaturii dramatice o comedie de mari resurse scenice, o comedie ce va rămâne: „Omul și mârtoaga“.

*

Deși această piesă reclamă personajii multe, de coruri bogate și o scenă mare, totuși s'a interpretat mulțumitor pe scena Teatrului Orășenesc, care nu a stânjenit prin micimea ei — jocul ansamblului d. Ciprian.

O caracterizare justă a rolului lui Iuda, atât cât, datorită vocii, gătită de o răgușeală caracteristică, a fost posibilă, a pus în valoare resursele dramatice ale d. Ciprian. Călăuzit de un simț artistic dezvoltat, d-sa a fost impunător și emoționant. Are un joc convingător și dacă ar fi lipsit prea deseale strigăte forțate, stăvilirea gradației din cauza vocii și glasul uneori prea plângător, desigur ne-ar fi redat o mare creație, pentru că nu-i lipsește nimic din ceiace se cere unui interpret, în care nuanțele de lirism și dramatism pot fi drumuite și de talent și de cultură.

Atala d-nei *Marieta Sadove*, a fost cântată, dură și lipsită de emofivitate. Interpretarea d-nei Sadova, ne-a amintit de retragere

timpurie a D-nei Tina Barbu. Dacă atunci regretam plecarea sa din teatru, astăzi o găsim foarte justă. Plecarea la timp e tot ceiace poate fi mai demn pentru un artist, care ține ca spectatori să rămâie cu regretul și nu cu repulsia.

Știam pe d-na *Marietta Rareș* o distinsă comediană și nici când nu ne-am fi gândit, că accentele de veselie exuberantă, vor putea fi dublate de duișia și dramatismul unui rol, ca acela a lui Abi.

Cu un simț fin al nuanțelor lirice, cu o sonoritate caldă a vocii și o gradație ce a dominat tot timpul ansamblul, a stăpânit rolul, difuzându-l printr'o coloratură, în care accentele de cald dramatism a emoționat neconținut.

Fără convingere și de o stângăcie supărătoare, jocul d. *Șireteanu* în Amasa. Un rol care a depășit cu mult modestele sale puteri.

Pe d. *Gardescu* ținem să-l vedem numai în comedie. Socotim că nu are nimic din ceea ce se poate cere unui artist de dramă. Salum a fost interpretat corect, însă monotonia reliefării ne-a prilejuit, odată mai mult, convingerea că nu e suficient numai arăta. Suntem obișnuiți să-l aplaudăm pe d. *Gardescu* în roluri, în care știe jongla comicul și-l rugăm să ne creadă, că nu am voi să mai avem ocazia a fila în accentele de impetuozitate dramatică, zâmbetul comediantului de talent. Salum e o scădere.

Convingător d. *Călin Botez*,

în Cladius, imprimând o mască de severitate, care uneori ne-a înfiorat.

Mulțimea rămasă a ansamblului, interpreți modești, mult prea modești.

*

Turneul Teatrului Ventura --

Leny Caler : *Miss Viteza*, comedie muzicală în 5 tablouri de *G. Sila* și *M. Eisemann*.

Genul comediilor ușoare la noi, ca și aiurea, e foarte gustat și nu constituie nici un secret pentru nimeni, că astăzi „plenadele“ de casă, nu le face decât spectacolele, unde publicul caută să se distreze din plin, fără a pune la contribuție cerebelul.

Trăim o epocă, în care amuzamentul e recordman, o epocă în care frivolitățile sunt prea mărite, o epocă în care alergăm numai după sensualism și erotism, tinzând să acoperim cu întolii nepăsării, tot ceiace e artă, pentru că nu vroim, ca după muna unei zile întregi, să mai aprofundăm teze, nuanțări fine, conflicte și dramatizări.

Comedia „Miss Viteza“ satisface în totul cerințele de azi ale publicului, mai ales că subiectul e luat din lumea sportmenilor, pe care ne-am obișnuit să-i idolatrizăm. Ușoară, cu un humor ce abundă în fiecare scenă, cu situații de efect și personaje bine trasate, cu avânt tineresc, amuzantă, cu câteva melodii împletite de un cald lirism, iată tot ce ne oferă această comedie,

care place, mulțumește ochiul, satisface și distrează.

Miss Viteza, fată cu posibilitățile de adoptare a nuanțelor moderne, a găsit în d-na *Leny Caler* o interpretă ideală. Cu un joc care subjugă și farmecă, știe să-și stăpânească tot timpul spectatorul. O voce de multă puritate și trăgezime, un glas cristalin, cu nuanțări subtile o frazare corectă, accente de duioșie și de cald humor, acestea sunt calitățile, care fac din D-na Caler o ingenuă desăvârșită.

Entuziasmul tineresc cu care reliefează personagiile, dă o emoțivitate puțin cunoscută în teatru.

Totuși am cere ca nuanțările cu accent prea copilăresc, cu care îmbracă totdeauna rolul — Riri, Miss Viteza, etc. — să dispară, întrucât repetiția scade din personalitatea unui actor, care trebuie să diferențieze interpretarea dela piesă la piesă. Riri și Miss Viteza sunt prea apropiate ca redare și acest lucru micșorează din farmecul și posibilitățile unei juste caracterizări. D na Caler are resurse inepuizabile de exteriorizare a unui personaj și oricând socotim că poate diferenția un rol de altul. Repetarea e apanajul mediocrității teatrale și nu găsim justificarea, de dragul unor accente calde, să se rateze posibilitățile diferite de reliefare.

D. Timică, cu humorul său caracteristic, a redat un rol apropiat de acela al genului de operetă. D-sa a plăcut, datorită amuzamentului cu care a știut să-și întovărășească jocul, la limita a șarjei.

Johnny Ewald al *d. Ronea*, tot ce poate fi mai lamentabil — o caterincă cu un singur cântec și acela cu accente disonante. Convingerea noastră e aceea, că teatrul nu poate fi azilul tuturor ce nu-și pot găsi o întrebuințare mai folositoare în viață. A persista într'o meserie, în care-ți lipsește cea mai înfimă vocație e o sfidare și față de public și față de tine însuși.

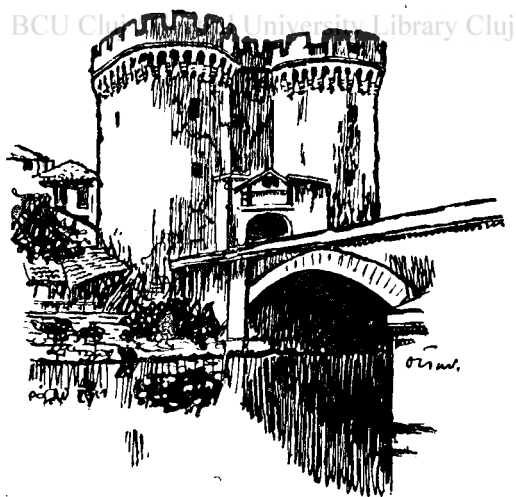
Exibiția d. Șerbănescu—recrutat,

desigur, din cafenelele periferice ale Capitalei și ridicat la rangul de vedetă—în rolul atâtea de complex al lui Bobby de Rombeck, — ne-a făcut impresia mai mult a unui vânzător ambulant, de cât a unui amoretz.

Corecte: d-na Silvia Demetrescu și d-na Silvia Fulda.

Orchestra pusă la punct; regia - Mihail Zira - mulțumitoare.

MIRCEA ALEXIU.

Conferințele „Astrei“.

D-1 General I. Manolescu vorbind despre „Evoluție și tineret“ după ce aduce câteva exemple din viața D-sale, definește evoluția spiritului omenesc, ca o împletire a inteligenței, afectivității și a voinței. Un fir rupt slăbește puterea acestei împletiri, determinând desaxări sufletești, întrucât un fir rupt greu îl mai găsești. Armonia acestor trei elemente se poate schimba, creind forme noi, eliminarea însă a unuia aduce grave prejudicii evoluției, întrucât cele 3 elemente sunt permanente, și eterne.

Pentru concretizarea celor spuse, D-sa analizează evoluția a 6 generații din câteva țări, (Franța, Rusia, Italia, Germania).

Schițează apoi situația tineretului la noi, în plin conflict cu generația bătrână, conflict care în alte țări nu există, întrucât lupta se duce în vederea unei ideologii. Ori, noi ducem lupta între noi. Care-i soluția? Suprimarea cauzelor care duc la nemulțumiri justificate, cinstite, suprimarea deci a stratului de profitori. Datoria aceasta cade mai mult în sarcina bătrânilor, încât aceștia să nu „suprime“ cauzele răului prin fraze goale, ci prin realizări. A se evita nedreptățile mici, cari au efecte foarte mari. Ori, ce se vede? Părinți sinecuriști, frauduloși, profesori apreciind elevii după influență și simpatie, șefii de cluburi vânători și samsari de posturi sacrificând valori etc. etc.

„Noi bătrânii suntem de vină — zice D-sa, — îndreptarea nu vine continuându-se cu nedreptatea“. „Cine seamănă vânt culege furtună“ — tineretul va fi furtuna care începe. Dorul de acțiune al tineretului se revarsă pe căi proaste: nepotism, politicianism etc.

Popoarele evoluează prin trei dimensiuni: întindere teritorială, valori și cultură. La noi domină valoarea, iar cultura e în plin haos care ne zăpăcește, ne separă, desorientând tineretul spre bucuria profitorilor și dușmanilor. În timp ce în Franța, tânărul cere muncă, în Italia animarea credinței în muncă și cinste orientează tineretul spre acest ideal, cel din Rusia de asemenea având un ideal,—la noi domină prăpastia între tineri și bătrâni, prăpastie care s'a deschis târziu prin lupta dintre partide înhărmând tineretul, iar cei care nu s'au încadrat partidelor, fie că au trecut în diverse curente politice, fie că preferă succesul unui match sportiv.

Conferențiarul după ce arată slăbiciunea organelor de răspundere (școala, biserica etc), face apologia ateneelor, societăților și cercurilor culturale, precum și a cercetășiei, cu oameni de încredere pentru formarea de caractere, deoarece n'avem nevoie de oameni bătrâni cu mintea de copii și nici de copii cu mintea de bătrâni. Prin exemple de muncă și cinste, ordine și drep-

tate se poate canaliza spre idealul de consolidare morală — dorul de acțiune al tineretului și — acest ideal va anima forța de afirmare a personalității noastre între neamuri.

D-1 Medic Col. Dr. C. Mihăilescu prof. univ., în conferința D-sale tratând despre „*Higienu socială în țara noastră*“, face o serie de considerațiuni schițând situația îngrijorătoare ce-o prezintă mortalitatea infantilă. (Din 600 de mii de copii ce se nasc anual, mor două treimi). Aceasta dovedește, că la noi s'a făcut foarte puțin pentru sănătatea publică, mai puțin ca oriunde. Cauzele mortalității excesive: nașteri premature, copii debili, mame surmenate, alimentația proastă a mamei și-a sugarilor, ignoranță în materie de igienă, inexistența unei asistențe medicale a nașterilor etc.

Dece avem totuși o natalitate care dă un excedent de populație ?

Este cazul vitalității strămoșilor noștri (Daci); o cauză etnică.

Grație deci prolificității, longevității și religiozității avem excedentul de populație. În schimb, sub raportul igienei sociale suntem la nivelul celor din urmă țări. În satele în mizerie și întuneric, bolile sociale rod temelia rasei: *tuberculoza* aduce 50.000 morți anual. Avem 200 de mii de tuberculoși cu leziuni deschise, cari răspândesc boala, încât înregistrăm o tendință de creștere a tuberculozei dela oraș la țară. Suntem țara cu cea mai

mare mortalitate — prin tuberculoză — din lume. Cauzele fiziogene: sărăcia, locuințe insuficiente, alimentația slabă, surmenajul, lipsa de igienă personală a țaranului, lipsa de sanatorii (sanatoriile pentru tuberculoși din toată țara au avea 14.000 paturi, față de 200.000 de bolnavi), etc.

Sifilisul este favorizat în cea mai largă măsură de imoralitatea, desfrâul organizat de stat, mai ales după războiu. Prin consecințele lui, și mortalitatea (11.000 anual) ce-o determină, această plagă socială degenerază și sterilizează rasa. Stăvilirea sifilisului este sinonimă cu aceea a desfrâului, ceea ce este de resortul conștiinței conducătorilor. Într'un mediu de infecție morală, de nepăsare și iredponsabilitate cu greu se poate aplica tratamentul medical — care făcut din timp și complet — aduce vindecare radicală. Problema este deci în primul rând de ordin etic; să alegem: ori viață familiară cu sobrietate, ori sifilisul cu plăcerile și tragediile desfrâului. Puterea poporului roman a fost ruinată când viața austeră de familie a fost înlocuită prin aceea a unui erotism excesiv, exemplele de desfrâu dându-le însăși conducătorii și regii.

După ce schițează ravagiile paludismului, ale pelagrei (boală provocată de mizerie, de porumbunie stricat—și care duce la nebunie și'n majoritatea cazurilor la moarte)—ale trahomului (conjunctivită granuloasă), — conferențiarul insistă asupra *alcoo-*

lismului. Unul din factorii cei mai pernicii de desagregare, degenerare socială, mai periculos fiind decât tuberculoza și sifilisul, de oarece alcoolismul pătrunde în organism și societate pe calea plăcerii ce-o oferă beția acută alcoolul este deci căutat de lume (unii sub motivul c'ar fii un... aliment), apărut de cârciumar și autorități, exploatat de stat (pentru venituri) și de politicieni, găsind într'ânsul una din cele mai bune arme electorale. Favorizat de aproape toți factorii conducători, am ajuns să avem cele mai multe cârciumi, (50.000) — în raport cu celelalte țări. — Numai la Moreni sunt 147 de cârciumi (mai multe decât în Ploești). În ținutul Bălți câteva sute (sub stăpânirea rusească erau abia opt).

Se cunosc îndeajuns efectele fizice și psihice ale alcoolului, care prin acțiunea sa excitantă, paralizează și distruge sistemul nervos (de unde impulsivitate, tendința spre prostituție, nebunie și vagabondaj. Ca mijloc de distrugere, Europeanii s'au servit de alcool, răspândindu-l în sânul unor triburi din Africa, Australia și America — știindu-se că familiile alcoolicilor se sting la a 5-a generație.

Conferențiarul face apoi o serie de considerațiuni dovedind, că lipsa unei politici de Stat constituie elementul cel mai principal de favorizare a alcoolismului. Și — aceasta din cauza predominării unei false concepții fiscale. Într'adevăr, Statul se servește de venitul ce-l aduce alcoolul, ca mijloc de echilibrare a bugetului.

Ori, pentru un miliard de încasări (ce se fac anual pe urma alcoolului) se pierd 20 de miliarde anul cu întreținerea alcoolicilor în ospicii, cu procesele crimelor făcute la beție, cu urmărirea și încarcerarea criminalilor alcoolici, cu accidentele de cale ferată ce le cauzează beția etc. etc., în plus distrugerea atâtor vieți și randamentul slab de muncă a celor atinși de această plagă socială. Încât posturile rămase vacante prin plecarea sau moartea unui român bețiv, cu mai multă ușurință pot fi ocupate de străini echilibrați, mai capabili.

La țară, cârciuma are un loc de seamă; aici se adună țăranii spre a și discuta nevoile, cârciumarul conducând viața culturală dela sate. Partidele politice fie în opoziție fie în guvernare încurajează toate acestea, mulțumindu-se a-i da țăranului numai sfaturi să nu bea, dar lăsându-i în pahar alcoolul. Ori, — zice D-l Prof. D-r Mihailescu — țăranului nu-i trebuie numai sfaturi, el trebuie păzit și apărut — ca și copilul — de alcool, al cărui loc trebuie se fie în farmacie alături de stupefianți. În consecință guvernele au datoria sfântă să-și apere neamul prin legi de temperanță, sancțiuni și profilaxie antialcoolică.

Conferențiarul nu se limitează însă numai la cauzele intinsece (inerente poporului) ale actualei stări de igienă socială. D-sa vi-rează și factorii din afară, cari întrețin insalubritatea socială fizici și morală. Acești factori — concretizați în organizație sanitară —

li reprezintă autoritățile conducătoare, încât numai Statul poate — și e obligat — să înfăptuiască o asistență și-o profilaxie temeinică. Ori, în actuala stare de schimbare a mentalității de după război (îndemn la jaf, la omor) este greu de realizat. Știm ce să facem, medici buni avem, ne'mpiedecă însă insuficiența bugetară și discontinuitatea în conducere (prin căderea guvernelor). deci în realizarea unui program de organizare sanitară bine chibzuit și pe mai mulți ani.

Dar nu numai viața fizică este profund atinsă, ci și sufletul societății. Ateismul ideilor subversive ale curentelor materialiste, patimile dezvoltate în detrimentul conștiinței, a valorilor religioase și etice, și zdruncinat bazele sufletești ale societății noastre. În alte țări aceste baze ale popoului au rezistat. În Anglia — bunăoară — bisericile sunt în mijlocul Universităților, iar cursurile încep cu ruga; pe masă și'n bibliotecă locul de frunte îl ocupă Biblia. Criza hranei sufletești — fără de care viața omului n'are sens — a determinat lipsa unui ideal spiritual înlocuit prin năzuinți spre cele materiale, trupești, de unde infecția însăși a celulei sociale: familia. — Manifestările imoralității parazitismul social, sperțul, desfrâul, comisioanele, fraudă etc. atrag mari nemulțumiri, o realizare nedreaptă a valorilor economici, financiari, de unde o denivelare a valorilor. In-

cât, în zadar se caută remedii materiale (curbe de sacrificii etc. când cauzele sunt pur morale. Sărăcia și foamea sunt cele două mari izvoare de suferinți. Remedierea n'ar putea-o da decât o înstărire pe baze democratice în cadrele unei politici constructive, de oarece pământul bogat și fertil al țării așteaptă o organizare luminată—pe care numai conducătorii cu adevărată iubire de țară și de fii - ei, pentruca valorile solului să fie dirijate de o cinstită repartiție. Din punct de vedere sufletesc numai o morală sănătoasă și o cultură temeinică poate creia din fiecare individ un conștient, un factor social.

Pentru a demonstra posibilitatea unor asemenea realizări — conferențiarul și-a ales ca exemplu concludent Italia, unde toți muncesc cu bucurii, asigurate fiind dreptatea, sănătatea, și veniturile fiecărui cetățean, sub supravegherea neconținută și directă a spiritului mussolinian.

Conferința de o înaltă valoare etică și națională, izvorâtă dintr'un suflet în care durerea și revolta, dragostea și ura se imbinau în raport cu actuala noastră stare socială — conglomerat de simptome — a revărsat atât îndemnuri la muncă și echitate, cât și aspre condamnări a elementelor cari exploatează valorile morale și materiale ale vieții noastre de azi.

Dr. I. POPESCU - SIBIU.

